

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA
NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽĪSTAMI

ATASKAITA

2019 METŲ VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSINIŲ RODIKLIŲ VERTINIMAS

2018 m. lapkričio 8 d.

Nr. BP-6-1

Lietuvai tapus ekonominės ir pinigų sąjungos nare, Valstybės kontrolė nuo 2015 m. sausio 1 d. vykdo ir nepriklausomos biudžeto politikos kontrolės institucijos funkciją. Vykdydama šią funkciją, institucija atlieka Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir teikia išvadas (ir skelbia jas viešai) Lietuvos Respublikos Seimui, kaip laikomasi šių taisyklių.

Ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijai, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai.

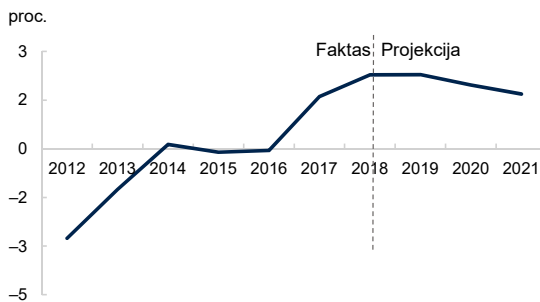
TURINYS

PAGRINDINIAI RODIKLIAI	4
ĮŽANGA	5
FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ LAIKYMASIS 2018 METAIS	6
2019 METŲ VALDŽIOS SEKTORIAUS BIUDŽETŲ PROJEKTŲ RODIKLIŲ VERTINIMAS	8
1. 2018–2019 METŲ VALDŽIOS SEKTORIAUS PAJAMOS IR IŠLAIDOS	8
1.1. 2018 metų numatomos valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos	8
1.2. 2019 metų projektuojamos valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos	11
2. FISKALINĖS POLITIKOS KRYPTIS	13
3. FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ LAIKYMASIS 2019 METAIS	14
3.1. Perteklinio valdžios sektoriaus taisyklė	16
3.2. Valdžios sektoriaus išlaidų augimo ribojimo taisyklė	17
3.3. Valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklės	17
4. 2019 METŲ SKOLINIMOSI POREIKIS	18
5. FISKALINIŲ RIZIKŲ ŠVIESLENTĖ	20
PRIEDAI	22
1 priedas. Santrumpos ir sąvokos	22
2 priedas. Europos Sąjungos ir Lietuvos fiskalinės drausmės taisyklių palyginimas	25
3 priedas. Fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi vertinimas	27
4 priedas. Valdžios sektoriaus 2017–2019 metų pajamos ir išlaidos	30
5 priedas. Fiskalinių rizikų lygio nustatymo kriterijai	34
LITERATŪROS SĄRAŠAS	36

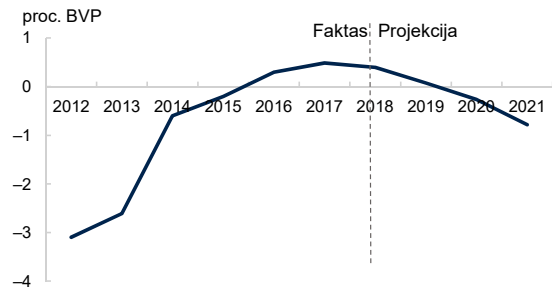
PAGRINDINIAI RODIKLIAI

2019 m. fiskaliniai rodikliai vienu žvilgsniu

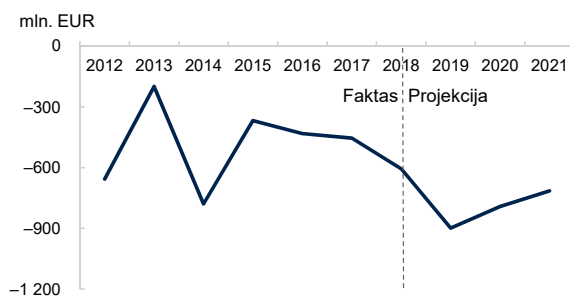
- ① Ekonomika auga sparčiau nei potencialas, susiformavęs teigiamas **produkcijos atotrūkis**,

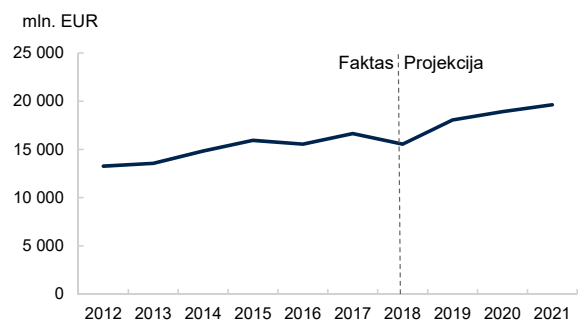
- ② tačiau **valdžios sektoriaus perviršiai** iš esmės nulemti vienkartinė, nenuolatinio pobūdžio veiksnių.

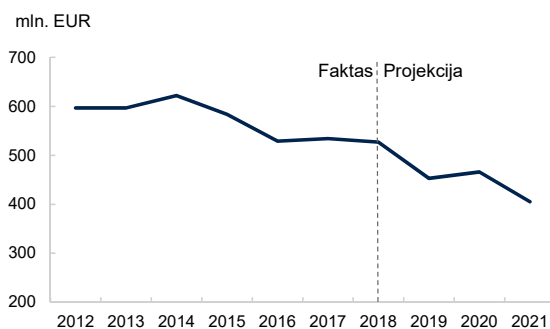
- ③ Valstybės biudžetui išliekant **deficitiniam**,

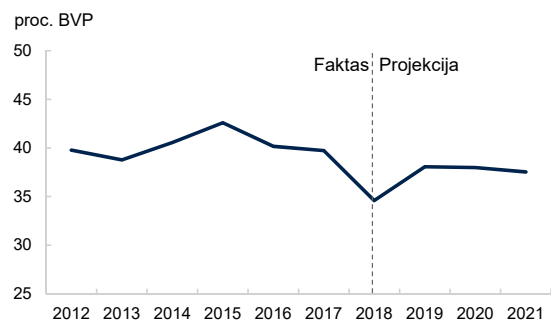
- ④ **nominali valdžios sektoriaus skola** atitinkamai didėja.

- ⑤ Vyraujant žemų palūkanų normų aplinkai, **skolos valdymo išlaidos** visą laiką mažėja,

- ⑥ todėl **skolos ir BVP santykis** išlieka stabilus.

JŽANGA

1. Valstybės kontrolė, vykdydama biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas (toliau – fiskalinė institucija), vadovaudamasi Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniu įstatymu (toliau – KĮ, arba Konstitucinis įstatymas) ir Valstybės kontrolės įstatymu¹, per 20 darbo dienų kiekvieną kartą po to, kai Vyriausybė pateikia tam tikrų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo (jo pakeitimo) projektą Seimui, pateikia Seimui išvadą dėl struktūrinio postūmio užduoties, nustatomos tam tikrų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekte, ir papildomų priemonių (pinigine išraiška) poreikio šiai užduočiai įvykdyti (toliau – Išvada).
2. 2018 m. spalio 17 d. Vyriausybė pateikė Seimui 2019 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą (toliau – 2019 m. valstybės biudžeto projektas). Fiskalinė institucija Išvadą Seimui turi pateikti ne vėliau kaip iki 2018 m. lapkričio 15 d. imtinai.
3. Struktūrinio postūmio užduotis ir jų gaires likusiais vidutinio laikotarpio metais Vyriausybė siūlo Seimui ir Seimas jas nustato tik tiems metams, prieš kuriuos faktinis arba numatomas struktūrinis valdžios sektoriaus (toliau – VS) deficitas yra didesnis arba faktinis ar numatomas struktūrinis VS perteklius yra mažesnis negu vidutinio laikotarpio tikslas (toliau – VLT)².
4. Vyriausybė 2019 m. valstybės biudžeto projekto apžvalgoje nurodė, kad 2018 m. numatomas 0,4 proc. BVP dydžio struktūrinis VS deficitas yra mažesnis už VLT, todėl struktūrinio postūmio užduotis nebuvo nustatyta. Fiskalinė institucija teikia vertinimą, ar ši užduotis buvo pagrįstai nenustatyta.
5. Fiskalinė institucija vertino, ar sudarant 2019 m. VS biudžetų projektus buvo laikomasi Konstituciniame įstatyme nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių (toliau – FDT) ir atliko 2019 m. VS finansinių rodiklių analizę. Kartu su Išvada Seimui teikiama vertinimo rezultatų ataskaita (toliau – Ataskaita).
6. Vertinant buvo analizuota informacija ir duomenys, pateikti kartu su 2019 m. VS biudžetų projektais, Finansų ministerijos interneto svetainėje skelbiami biudžetų vykdymo duomenys, Lietuvos statistikos departamento skelbiami duomenys (atnaujinti iki 2018-10-17 imtinai³), kita šios ministerijos ir kitų institucijų medžiaga.
7. Ataskaitoje pateikiama: numatomas fiskalinės drausmės taisyklių laikymasis 2018 metais, 2019 m. VS biudžetų projektų rodiklių vertinimas fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi aspektu, 2019 m. fiskalinė padėtis, 2019 m. skolinimosi poreikis, 2018–2019 m. numatomų ir projektuojamų pajamų ir išlaidų analizė, fiskalinių rizikų švieslentė.

¹ Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 4 str. 1 d.; Valstybės kontrolės įstatymas, 9 str. 6 d. 2 p.

² Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 6 str. 6 d.

³ Jei nenurodyta kitaip.

FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ LAIKYMASIS 2018 METAIS

8. Fiskalinė institucija kiekvienų metų rudenį valdžios sektoriaus biudžetų projektus vertina Konstituciniame įstatyme nustatytų FDT laikymosi aspektu. Siekiant nustatyti, ar pasitvirtino fiskalinės institucijos 2018 m. VS biudžetų projektų *ex-ante* (2017 m. rudenį) vertinimo metu darytos prielaidos ir išvados⁴, atliktas FDT⁵ laikymosi 2018 m. tarpinis (*interim*) vertinimas.
9. **Remiantis fiskalinės institucijos *interim* valdžios sektoriaus rodiklių vertinimu, tikėtina, kad nebus užtikrintas perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės laikymasis.** 2017 m. rudenį *ex-ante* vertindama 2018 m. VS biudžetų projektus, fiskalinė institucija pateikė išvadą, jog projektai parengti neužtikrinant, kad būtų laikomasi perteklinio VS taisyklės. Kadangi ekonomika yra verslo ciklo pakilime⁶, 2018 m. turi būti užtikrintas struktūrinio VS balanso rodiklio perteklius⁷ arba prie jo artėjama⁸ – 2018 m. struktūrinio VS balanso rodiklio absoliučioji vertė turi būti mažesnė negu VLT absoliučioji vertė ir bent 0,1 proc. p. BVP mažesnė negu 2017 m. struktūrinio VS balanso rodiklio vertė. Įvertinus EK suteiktą lankstumo išlygą dėl struktūrinių reformų pagal Stabilumo ir augimo paktą⁹, Finansų ministerijos skaičiavimais 2018 m. numatomas struktūrinis VS perviršis sudarys 0,1 proc. BVP. Tai reiškia, kad vertinant pagal Finansų ministerijos 2018 m. numatomus rodiklius bus laikomasi Konstitucinio įstatymo 3 str. 1 d. 1 p. nustatytos sąlygos (1 lentelė).

1 lentelė. Ciklinė Lietuvos ekonomikos padėtis ir struktūrinis VS balansas, 2017–2018 m.

Rodiklis	Ex-ante, pagal 2018 m. VS biudžetų projektus, proc. BVP		Interim, pagal 2019 m. VS biudžetų projektus, proc. BVP		Šaltinis
	2017	2018	2017	2018	
Produkcijos atotrūkis nuo potencialaus BVP, proc.	1,7	1,6	2,4	2,4	FM
	1,6	2,4	1,6	2,3	IFI
VS balansas	0,1	0,6	0,5	0,6	FM
	0,4	0,5	0,5	0,4	IFI
Struktūrinis VS balansas	-0,7	-0,1	-0,5	-0,4	FM
	-0,2	-0,5	-0,1	-0,5	IFI
Lankstumo išlyga dėl struktūrinių reformų	0,5	0,5	0,5	0,5	EK
Struktūrinis VS balansas įvertinus struktūrines reformas	-0,2	0,4	0,0	0,1	FM
	0,3	0,0	0,4	0,0	IFI

Šaltinis – Finansų ministerija (FM), fiskalinės institucijos skaičiavimai (IFI)

⁴ Valstybės kontrolės 2017-11-15 ataskaita Nr. BP-5-1 „2018 metų valdžios sektoriaus finansinių rodiklių vertinimas“.

⁵ Plačiau apie perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės esmę ir tikslą Ataskaitos 3.1. skyriuje.

⁶ Produkcijos atotrūkio nuo potencialo ženklas yra teigiamas.

⁷ Kį 3 str. 1 d. 1 p. S₁ sąlyga (ataskaitos 3 priedas 1 lentelė).

⁸ Kį 3 str. 1 d. 2 p. S₂ sąlyga (ataskaitos 3 priedas 1 lentelė).

⁹ Lankstumo išlygą dėl struktūrinių reformų Europos Komisija Lietuvai suteikė 2017-05-23 pateikusi Lietuvos stabilumo 2017 m. programos vertinimą. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/15_lt_sp_assessment.pdf.

10. Fiskalinės institucijos 2018 m. struktūrinio VS balanso rodiklio skaičiavimai rodo, kad S_1 sąlyga neužtikrinama, nes 2018 m. numatomas VS struktūrinis deficitas, o ne perviršis. Nuo S_2 sąlygos yra nukrypstama – projektuojamas 0,5 proc. p. BVP 2018 m. struktūrinis VS deficitas, kuris yra 0,4 proc. p. BVP didesnis negu 0,1 proc. BVP 2017 m. atitinkamas rodiklis, t. y. neužtikrinamas perteklinio VS taisyklės reikalavimas bent 0,1 proc. p. BVP deficito mažėjimas. Šių perteklinio VS taisyklės sąlygų reikalavimai neužtikrinami ir įvertinus EK suteiktą lankstumo išlygą dėl struktūrinių reformų (1 lentelė).
11. Fiskalinės institucijos *interim* vertinimu, siekiant užtikrinti anticiklinės fiskalinės politikos vykdymą, rengiant 2018 m. valdžios sektoriaus biudžetų projektus turėjo būti taikoma išlaidų augimo ribojimo taisyklė. Vyriausybė, rengdama 2018 m. VS biudžetų projektus, VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės netaikė ir nurodė, kad susidarė viena iš Konstituciniame įstatyme nustatytų taisyklės netaikymo aplinkybių¹⁰: numatomas VS balanso rodiklio postūmis yra teigiamas, sudarantis 1,0 proc. p. BVP. Nustatydama postūmio reikšmę, Finansų ministerija 2018 m. projektuojamą 0,6 proc. BVP VS perviršį lygino su Lietuvos stabilumo 2017 m. programoje 2017 m. balandį nustatytu 0,4 proc. BVP VS deficitu ($0,6 - (-0,4) = 1,0$)¹¹ (2 lentelė).

2 lentelė. 2018 m. VS balanso postūmio, lyginant su 2017 m., apskaičiavimas

Rodiklis	Ex-ante, pagal 2018 m. VS biudžetų projektus, proc. BVP		Skirtumas 3=2-1	Interim, pagal 2019 m. VS biudžetų projektus, proc. BVP		Skirtumas 6=4-3	Šaltinis
	2017	2018		2017	2018		
	1	2	4	5			
VS balansas	-0,4*	0,6	1,0	0,5	0,6	0,1	FM
	0,4	0,5	0,1	0,5	0,4	-0,1	IFI

* VS balanso rodiklis iš Lietuvos stabilumo 2017 m. programos

Šaltinis – Finansų ministerija (FM), fiskalinės institucijos skaičiavimai (IFI)

12. Fiskalinė institucija atskaitos tašku ėmė VS balanso rodiklio įvertį, įvertinusi visą iki 2017 m. spalio mėn. turimą informaciją ir prielaidas dėl numatomo 2017 m. VS biudžetų vykdymo. Fiskalinės institucijos skaičiavimais, numatomas 2017 m. VS balanso perviršis sudarė 0,4 proc. BVP, projektuojamas 2018 m. – 0,5 proc. BVP, todėl 2018 m. 1,0 proc. p. BVP dydžio postūmis nesudarė ($0,5 - 0,4 = 0,1$)¹². Pagal fiskalinės institucijos *interim* 2018 m. numatomus rodiklius susidaro -0,1 proc. p. BVP 2018 m. VS balanso rodiklio *neigiamas* postūmis (2 lentelė).

¹⁰ Išlaidų augimo ribojimo taisyklės netaikymo aplinkybės pateiktos Ataskaitos 2 priedo 3 lentelėje.

¹¹ Tokia atskaitos taško pasirinkimo galimybė numatyta finansų ministro 2017-07-28 įsakyme Nr. 1K-288 „Dėl Valdžios sektoriaus išlaidų augimo ribojimo taisyklės vertinimo nustatymo“.

¹² Valstybės kontrolės 2017-11-15 ataskaitos Nr. BP-5-1 „2018 m. valdžios sektoriaus finansinių rodiklių vertinimas“ 4 priedas.

2019 METŲ VALDŽIOS SEKTORIAUS BIUDŽETŲ PROJEKTŲ RODIKLIŲ VERTINIMAS

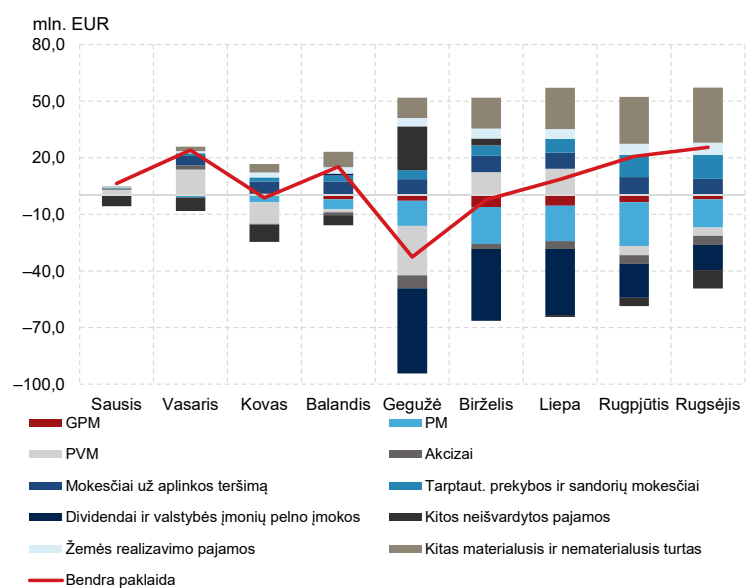
1. 2018–2019 METŲ VALDŽIOS SEKTORIAUS PAJAMOS IR IŠLAIDOS

1.1. 2018 metų numatomos valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos

13. 2018 m. pirmųjų devynių mėnesių valstybės biudžeto pajamų vykdymas yra geresnis nei planuota, tačiau pagrindinių mokesčių planas yra nevykdomas. Bendra 2018 m. valstybės biudžeto pajamų plano vykdymo paklaida kaupiamuoju principu pateikta (1 pav.)¹³. Pelno mokesčio (toliau – PM) plano nevykdymas yra didžiausias – negauta 15,0 mln. eurų pajamų. Dividendų ir valstybės įmonių pelno įmokų nesurinkta 13,3 mln. eurų planuotų pajamų. Nuo plano atsilieka ir akcizų, gyventojų pajamų (toliau – GPM) bei pridėtinės vertės (toliau – PVM) mokesčiai (4,8, 2,0, ir 4,4 mln. eurų atitinkamai). Daugiausia

viršplaninių valstybės biudžeto pajamų gauta iš materialiojo ir nematerialiojo turto pardavimo¹⁴ – 29,1 mln. eurų. Viršplaninių pajamų gaunama iš mokesčių už aplinkos teršimą (8,9 mln. eurų), tarptautinės prekybos ir sandorių mokesčių (12,7 mln. eurų).

1 pav. 2018 m. valstybės biudžeto pajamų plano kaupiamasis¹³ vykdymas

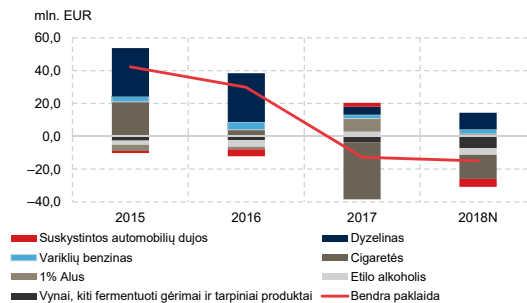
Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

¹³ Kaupiamasis principas reiškia, kad, pvz.: birželio mėn. parodoma visa sausio–birželio mėn. paklaida, o rugsėjo mėn. – visa sausio–rugsėjo mėn. paklaida. 1 pav. stulpeliuose kiekvieno laikotarpio paklaida išskaidoma į pajamų komponentes, parodančias, kokią paklaidos dalį sugeneravo tam tikras mokestis ar kitas pajamų šaltinis.

¹⁴ Viršplaninės pajamos iš materialiojo ir nematerialiojo turto bei žemės realizavimo neturi įtakos balanso rodikliui, apskaičiuojamam pagal ESS 2010.

14. **Akcizų planas, tikėtina, bus nevykdomas dėl mažesnių nei planuota vyno, etilo alkoholio, cigarečių ir suskystintų automobilių dujų pardavimų.** Analizuojant akcizų paklaidą pagal prekes stebima, kad 2018 m. didžiausią paklaidą (15 mln. eurų) lemia cigarečių (14,6 mln. eurų), vynų ir kitų fermentuotų gėrimų bei produktų (7,2 mln. eurų), suskystintų automobilių dujų (4,9 mln. eurų) komponentės (2 pav.). Todėl į valstybės biudžetą nebus surinkta 30,8 mln. eurų planuotų pajamų. Viršplaninės akcizų pajamos sudarys 14,3 mln. eurų. Didžiausia dalis jų bus gauta iš energetinių produktų grupės dyzelino (gazoliai) – 10,1 mln. eurų. Bendrai akcizų planas nebus įvykdytas antrus metus iš eilės.

2 pav. Akcizų plano paklaidos pagal prekes

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

15. **Pelno mokesčio ir akcizų planai, tikėtina, bus neįvykdyti.** Kaip ir buvo numatyta vertinant Lietuvos stabilumo 2018 m. programą¹⁵ (toliau – SP 2018 m.), PM nevykdymas sudarys 30 mln. eurų. Vertinant SP 2018 m., akcizų planas nebuvo sumažintas, bet buvo įvardyta rizika peržiūrėti jį mažėjimo kryptimi. Įvertinus 2018 m. akcizais apmokestinamų produktų pardavimų tendenciją, numatomas akcizų vykdymas sumažinamas 15 mln. eurų. Kadangi 2018 m. liepos–rugsėjo mėn. GPM, PVM pajamų surinkimo tendencija pagerėjo, fiskalinės institucijos vertinimu, GPM ir PVM vykdymas bus artimas patvirtintam įstatymu¹⁶.
16. **Dėl mažesnių nei planuota išlaidų numatomas 2018 m. valstybės biudžeto deficitas bus mažesnis, nei buvo patvirtinta įstatymu.** Numatomos 2018 m. valstybės biudžeto pajamos be ES ir kitos finansinės paramos 15 mln. eurų mažesnės, nei patvirtinta įstatymu. Fiskalinės institucijos vertinimu, 2018 m. valstybės biudžeto išlaidų be ES ir kitos finansinės paramos planas, tikėtina, bus neįvykdytas 100,7 mln. eurų. Labiausiai nuo plano atsilieka Kelių priežiūros ir plėtros programa. Numatomas 2018 m. valstybės biudžeto deficitas sudarys 606,4 mln. eurų, t. y. 84,5 mln. eurų mažiau, nei buvo patvirtinta įstatymu¹².

¹⁵ Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/lt/es-ir-tarptautinis-bendradarbiavimas/koordinavimas-su-es/stabilumo-programa>

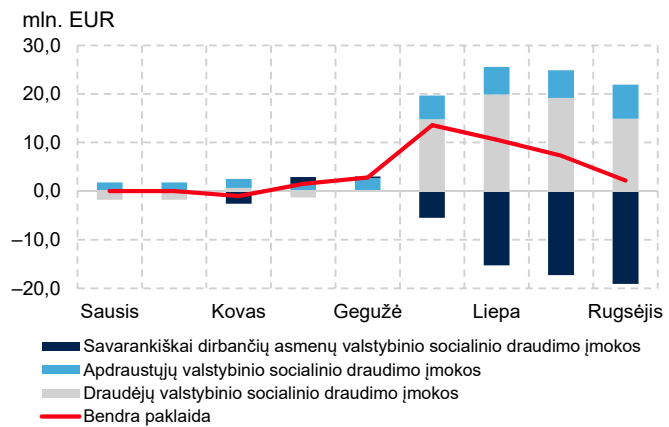
¹⁶ 2018 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas.

17. **2018 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto pajamų vykdymas artimas planuotam.** Kaupiamoji

Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau – VSDF) pajamų plano vykdymo paklaida artima nuliui (3 pav.). Šią paklaidą išskaidžius pagal plano komponentes galima matyti, kad pajamų iš savarankiškai dirbančių asmenų valstybinio socialinio draudimo įmokų surenkama reikšmingai mažiau nei patvirtinta įstatyme¹⁷ – rugsėjo mėn. ši suma sudarė apie 19,1 mln. eurų negautų

pajamų. Šį pajamų praradimą kompensuoja nuo birželio mėn. išaugęs pajamų surinkimas iš draudėjų ir apdraustųjų socialinio draudimo įmokų – atitinkamai 14,9 ir 7,0 mln. eurų. Tai lemia sparčiau nei prognozuota augantis darbo užmokesčio fondas.

3 pav. Kaupiamasis VSDF pajamų plano vykdymas

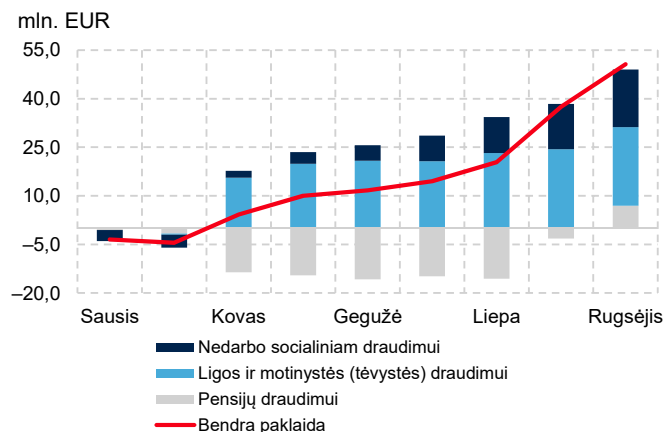

Šaltinis – www.sodra.lt, fiskalinės institucijos skaičiavimai

18. **2018 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto išlaidų vykdymas viršija planą.**

VSDF išlaidos per devynis mėnesius viršijo planą 50,6 mln. eurų (4 pav.). Iki rugpjūčio mėnesio pensijų draudimui buvo išleidžiama mažiau nei planuota, tačiau rugsėjį situacija pasikeitė. Sparčiau nei pagal planą auga išlaidos ligos ir motinystės draudimui bei nedarbo socialiniam draudimui.

4 pav. Kaupiamasis VSDF išlaidų plano vykdymas

Šaltinis – www.sodra.lt, fiskalinės institucijos skaičiavimai

19. **Dėl didesnių nei suplanuota Valstybinio socialinio draudimo fondo išlaidų**

2018 m. šio fondo perviršis bus 34 mln. eurų mažesnis, nei patvirtinta įstatymu. Numatoma, kad 2018 m. VSDF pajamos ir išlaidos bus 50,5 ir 84,6 mln. eurų didesnės, nei patvirtinta įstatymu. Fiskalinės institucijos vertinimu, VSDF biudžeto 2018 m. numatomas balansas bus teigiamas ir sudarys 206 mln. eurų.

20. **Dėl išlaidų plano nevykdymo numatomas 2018 m. valdžios sektoriaus perviršis 0,2 proc. p. BVP bus didesnis nei numatyta Stabilumo 2018 m. programos vertinime¹⁸.**

Pagal fiskalinės institucijos patikslintas projekcijas 2018 m. numatoma, kad VS pajamos

¹⁷ Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2018 metų rodiklių patvirtinimo įstatymas.

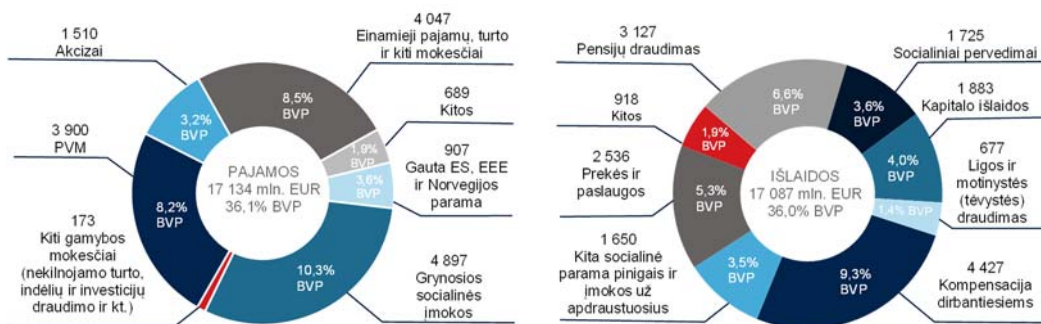
¹⁸ Valstybės kontrolės 2018-05-04 ataskaita Nr. BP-3 „Lietuvos stabilumo 2018 m. programos vertinimas“.

sudarys 16 067,4 mln. eurų, o VS išlaidos 15 995,9 mln. eurų. Fiskalinė institucija, vertindama SP 2018 m., numatė, kad 2018 m. VS pajamos sudarys 16 143,1 mln. eurų, VS išlaidos – 16 068,6 mln. eurų (ataskaitos 4 priedas 3 lentelė). Numatomas 2018 m. VS balansas sudarys 171,5 mln. eurų, arba 0,4 proc. BVP.

1.2. 2019 metų projektuojamos valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos

21. Fiskalinės institucijos vertinimu, 2019 m. valdžios sektoriaus perviršis sudarys 0,1 proc. BVP. Prognozuojamos 2019 m. pajamos sudarys 17 133,8 mln. eurų, arba 36,1 proc. BVP, išlaidos atitinkamai 17 087,1 mln. eurų, arba 36,0 proc. BVP. Lyginant su 2018 m., 2019 m. VS pajamos augs 6,0 proc., išlaidos – 6,8 proc. (ataskaitos 4 priedas, 1 lentelė). Didžiausią išlaidų dalį sudarys kompensacija dirbantiems (9,3 proc. BVP), išlaidos pensijų draudimui (6,6 proc. BVP) ir prekėms ir paslaugoms (5,3 proc. BVP). Planuojama gauti daugiausia pajamų iš grynųjų socialinių įmokų (10,3 proc. BVP), einamųjų pajamų, turto ir kitų mokesčių (8,5 proc. BVP) ir iš PVM – 8,2 proc. BVP (5 pav.).

5 pav. 2019 m. valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinė institucija

Pagal fiskalinės institucijos projekcijas, VS perviršis 2019 m. sudarys 0,1 proc. BVP, 0,3 proc. p. BVP mažiau nei Finansų ministerija projektuoja (0,4 proc. BVP) (3 lentelė). Fiskalinė institucija, projektuodama 2019 m. VS balansą, taikė tas pačias prielaidas dėl mokesčių projekcijų ir geresnio mokesčių administravimo įtakos, tačiau prie išlaidų pridėjo įsipareigojimus įmokai į ES biudžetą ir vaiko pinigus, kuriuos Vyriausybė numatė finansuoti iš skolintų lėšų (ataskaitos 4 skyrius).

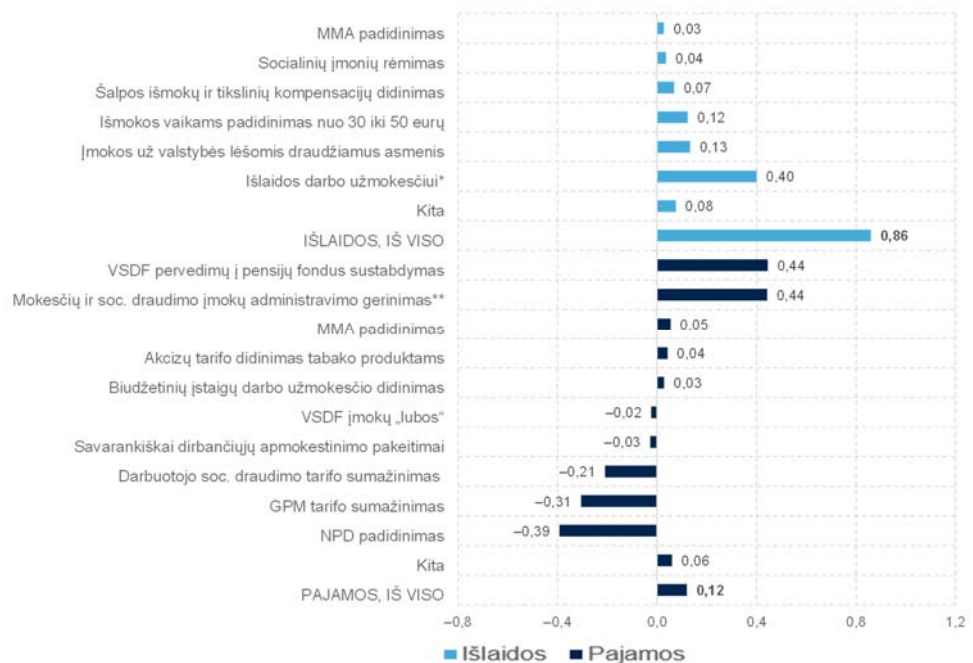
3 lentelė. VS pagrindinių rodiklių projekcijų palyginimas

Rodiklis	2018			2019		
	FM	IFI	Skirtumas	FM	IFI	Skirtumas
	1	2	3=2-1	4	5	6=5-4
Pajamos	16 051,1	16 167,4	116,3	17 221,0	17 133,8	-87,2
Išlaidos	15 783,6	15 995,9	212,3	17 028,1	17 087,1	59,0
Balansas	273,0	171,5	-101,5	192,9	46,7	-146,2
Pajamos	36,0	36,0	0,0	36,6	36,1	-0,5
Išlaidos	35,4	35,6	0,2	36,2	36,0	-0,2
Balansas	0,6	0,4	-0,2	0,4	0,1	-0,3

Šaltinis – Finansų ministerija (FM), fiskalinės institucijos skaičiavimai (IFI)

22. **2019 m. valdžios sektoriaus balanso rodiklio įverčio rizikos veiksnių balansas yra neigiamas.** Tokį rizikos veiksnių balansą lemia ambicingas mokesčių administravimo pagerinimo planas bei rizika dėl didesnių 2019 m. VSDF išlaidų pensijų ir nedarbo draudimui. 2019 m. VSDF išlaidos gali būti apie 50 mln. eurų didesnės, nei planuojama VSDF biudžeto projekte.
23. **Diskrecinėmis priemonėmis valdžios sektoriaus išlaidos didinamos daugiau nei pajamos.** Vyriausybės diskrecinių sprendimų projektuojamas poveikis pajamoms ir išlaidoms pateikiamas (6 pav.). Vyriausybės priimti sprendimai didins 2019 m. pajamas ir išlaidas atitinkamai 0,12 ir 0,86 proc. BVP. Didžiausias teigiamas poveikis VS pajamoms numatomas dėl VSDF pervedimų į pensijų fondus sustabdymo ir dėl mokesčių bei socialinio draudimo įmokų administravimo gerinimo. Pajamas daugiausiai neigiamai veiks NPD didinimas ir GPM tarifo sumažinimas. Išlaidų didėjimą lems išlaidos darbo užmokesčiui.

6 pav. Vyriausybės priemonių įtaka 2019 m. VS pajamoms ir išlaidoms, proc. BVP

* Pedagogų, dėstytojų, mokslo darbuotojų ir tyrėjų; Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų ir rezidentų; Valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų; Vidaus tarnybos, kalėjimų, muitinės, Valstybės saugumo departamento ir prokurorų, išskyrus krašto apsaugos ministerijos, statutinių pareigūnų ir teisėjų; Biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo užmokesčio padidinimas ir papildomų kultūros ir meno darbuotojų, VMI, Teisingumo ministerijos, teismų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Vadovybės apsaugos departamento pareigybų finansavimas.

** Administravimo GPM, PVM, akcizų ir socialinio draudimo įmokų srityse pagerinimas.

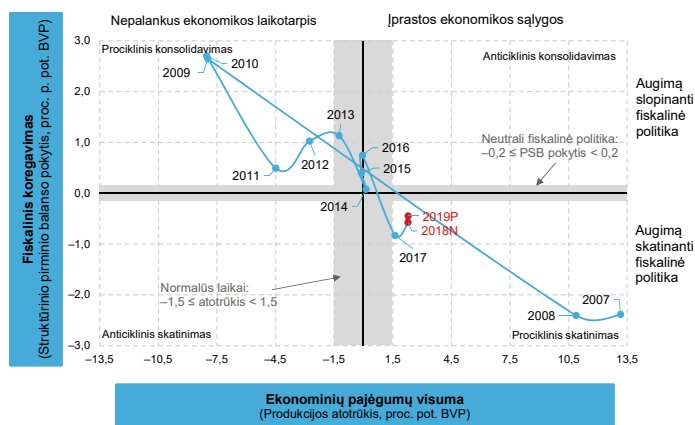
Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

2. FISKALINĖS POLITIKOS KRYPTIS

24. **2018–2021 m. Lietuvos verslo ciklo palanki padėtis įspėja apie neutralios fiskalinės politikos būtinumą.** Finansų ministerijos ir fiskalinės institucijos vertinimu, 2018–2021 m. realaus BVP atotrūkis nuo potencialo (toliau – atotrūkis) liks teigiamas. Kadangi pasiektas iš eilės einančių penkerių metų VS balanso teigiamas aritmetinis vidurkis, visą šį laikotarpį būtina vykdyti bent jau neutralią fiskalinę politiką. Tokia politika atitinka Lietuvos nacionalines fiskalinės drausmės taisykles, kuriomis siekiama ne tik skolos tvarumo, bet ir ekonomikos stabilizavimo. Finansų ministerija 2019 m. valstybės biudžeto projekto apžvalgoje nurodo, kad vidutiniu laikotarpiu tikslinga vykdyti neutralią fiskalinę politiką. Iš esmės neutrali (angl. *broadly neutral*) politika laikoma tokia politika, kai struktūrinio pirminio balanso pokytis, išreikštas proc. punktais potencialaus BVP, svyruoja EK nustatytame intervale nuo –0,2 iki 0,2¹⁹.
25. **Fiskalinės institucijos vertinimu, Lietuvos fiskalinė politika gerina kryptį, tačiau išlieka prociklinė** ²⁰.

Fiskalinės institucijos skaičiavimais, Lietuvoje 2007–2017 m. vyravo prociklinė fiskalinė politika (7 pav.). Tai reiškia, kad gerais laikais nebuvo formuota pakankama fiskalinė erdvė tam, kad nuosmukio metu būtų galima vykdyti anticiklinį skatinimą. 2017–2019 m. fiskalinė kryptis yra tame pačiame fiskalinės padėties grafiko kvadrante kaip ir 2007–

7 pav. Lietuvos fiskalinė padėtis, 2007–2019 m.

Šaltinis – Finansų ministerija, Europos Komisija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

2008 m., tačiau šiuo metu makroekonomikos disbalansai nėra tokie dideli kaip prieš kriziniais metais, nors yra ekonomikos šilimo signalų²¹.

¹⁹ Europos Komisijos institucinis leidinys 059, „An Overview of the 2017 Stability and Convergence Programmes and an Assessment of the Euro Area Fiscal Stance for 2018“ (2017-06-28).

Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/overview2017-stability-and-convergence-programmes-and-assessment-euro-area-fiscal-stance-2018_en.

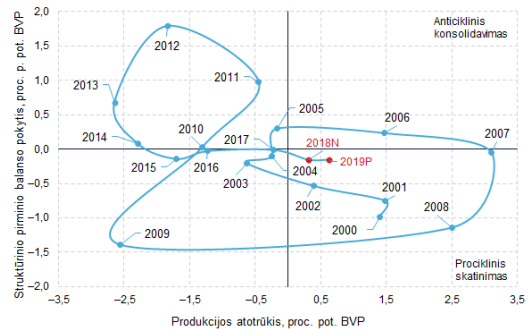
²⁰ „Prociklinė fiskalinė politika reiškia, kad tuo laikotarpiu valdžios sektorius gauna su ekonomikos pakilimu susijusių pajamų, tačiau jos neatidedamos sunkesniems laikams, o prisiimami papildomi įsipareigojimai finansuoti tam tikras sritis.“ Lietuvos banko apžvalga, „Lietuvos ekonomikos apžvalga 2018“ (2018-10-11).

Prieiga per internetą: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/20661_e09a7d616abe6505af38be3eba2b1b48.pdf.

²¹ Valstybės kontrolės 2018-09-20 išvada Nr. BP-5 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“.

26. **Euro zonos fiskalinė politika išlieka neutrali.** Analizuojant euro zonos fiskalinę padėtį 2000–2019 m. (8 pav.), stebima, kad tik 2009 m. buvo vykdomas anticiklinis skatinimas. Euro zonos fiskalinė padėtis 2010 m., 2014–2019 m. yra neutrali. Europos fiskalinė valdyba²² taip pat atkreipia dėmesį, kad esamos ES fiskalinės drausmės taisyklės neskatina vyriausybių pasinaudoti pagerėjusia ekonomikos ir fiskaline padėtimi. Pripažįstama, kad 2017 m. euro zonos šalių ekonomikos buvo stabilūs ir geresni, nei tikėtasi, bet buvo praleista galimybė sumažinti skolos lygį.

8 pav. Euro zonos agreguota fiskalinė padėtis, 2000–2019 m.

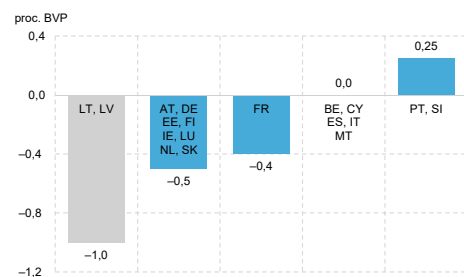

Šaltinis – Tarptautinio valiutos fondo WEO duomenų bazė, fiskalinės institucijos skaičiavimai

3. FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ LAIKYMASIS 2019 METAIS

27. Valdžios sektoriui priskiriami biudžetai turi būti sudaromi laikantis nacionalinių fiskalinės drausmės taisyklių ir taisyklių, kurios taikomos Lietuvai kaip euro zonos narei. Nacionalinės FDT nustatytos Konstituciniame įstatyme, kuris įgyvendina Sutartį dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje. ES fiskalinės drausmės taisyklės yra nustatytos Stabilumo ir augimo pakte ir susijusiuose reglamentuose²³. ES ir nacionalinių FDT palyginimas pateikiamas **ataskaitos 2 priede**.
28. 2019 m. VS biudžetų projektai buvo vertinami Konstituciniame įstatyme nustatytų FDT laikymosi aspektu. Vertinta, ar užtikrinamas perteklinio VS, VS išlaidų augimo ribojimo ir šiam sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklių laikymasis.
29. Perteklinio valdžios sektoriaus ir jo išlaidų augimo ribojimo taisyklių visuma siekiama užtikrinti anticiklinę arba bent neutralią fiskalinę politiką ir finansų tvarumą ilguoju laikotarpiu. FDT padeda nustatyti ir tai, kokiais dydžiais ar apimtimis šios politikos reikia siekti valdant balanso rodiklį ir ribojant išlaidų augimą.
30. **Lietuvos 2019–2021 m. vidutinio laikotarpio tikslas, 1 proc. BVP deficitas, yra didžiausias leistinas euro zonoje.** Lyginant su kitomis euro zonos valstybėmis Lietuva yra nustačiusi didžiausią leistiną VLT – 1 proc. BVP struktūrinį VS deficitą (9 pav.). Tokį patį VLT yra nustačiusi tik Latvija. Aštuonių euro zonos valstybių, tarp jų ir Estijos, VLT yra 0,5 proc. BVP

9 pav. Euro zonos valstybių narių vidutinio laikotarpio tikslas (struktūrinis VS balanso rodiklis)

Šaltinis – Europos Komisija

²² Europos fiskalinės valdybos metinė ataskaita 2018, „Annual Report 2018“ (2018-10-10).

Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/publications/2018-annual-report-european-fiscal-board_en.

²³ Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/info/node/4287/>.

deficitas. Likusių euro zonos valstybių VLT yra subalansuotas struktūrinis VS balansas, arba 0,25 proc. BVP struktūrinis VS perteklius. Pagal savo apibrėžimą ir prasmę vidutinio laikotarpio tikslas yra struktūrinio VS balanso rodiklis, kuris turi būti pasiektas per ketverių vieni po kitų einančių metų laikotarpį arba greičiau, praleidžiant metus, kuriais susidarė išskirtinės aplinkybės. Daugeliui šalių, dar nepasiekusių savo VLT, tai yra ne ribojantis, o *siektinas* rodiklis. Ką numatyta galimybė nustatyti ne didesnį nei 1 proc. BVP struktūrinį deficitą arba *siektinį* struktūrinį VS perteklių.

31. **Struktūrinio postūmio užduotis, rengiant 2019 m. valdžios sektoriaus biudžetų projektus, pagrįstai nenustatyta.** Struktūrinio postūmio užduotis ir jų gaires likusiais vidutinio laikotarpio metais Vyriausybė siūlo Seimui ir Seimas jas nustato tik tiems metams, prieš kuriuos faktinis arba numatomas struktūrinis VS deficitas yra didesnis arba faktinis ar numatomas struktūrinis VS perteklius yra mažesnis negu VLT²⁴. Vyriausybė 2019 m. valstybės biudžeto projekto apžvalgoje nurodė, kad 2018 m. numatomas 0,4 proc. BVP dydžio struktūrinis VS deficitas yra mažesnis už VLT (1,0 proc. BVP deficitas), todėl struktūrinio postūmio užduotis nebuvo nustatyta. Fiskalinės institucijos apskaičiuotas numatomas 2018 m. struktūrinis VS deficitas yra 0,5 proc. BVP ir yra mažesnis už VLT (4 lentelė).

4 lentelė. Struktūrinio VS balanso rodiklio vertinimas*, proc. BVP, jei nenurodyta kitaip

Rodiklio pavadinimas	2018		2019	
	FM	IFI	FM	IFI
1. Valdžios sektoriaus grynasis skolinimas (+) / skolinimasis (-)	0,6	0,4	0,4	0,1
2. Vienkartinės ir kitos laikinosios priemonės	0,0	0,0	0,1	0,1
3. Produkcijos atotrūkis nuo potencialo, proc. pot. BVP	2,4	2,3	1,5	2,3
4. Ciklinė biudžeto dedamoji (0,413 × 3 eil.), proc. pot. BVP	1,0	0,9	0,6	0,9
5. Struktūrinis VS balansas (1 – 2 – 4)	-0,4	-0,5	-0,3	-0,9
6. Struktūrinio pirminio VS balanso pokytis, proc. p. pot. BVP	-0,1	-0,6	0,0	-0,4
7. Lankstumo išlyga dėl struktūrinių reformų	0,5	0,5	0,5	0,5
8. Struktūrinis VS balansas įvertinus struktūrines reformas (5 + 7)	0,1	-0,0	0,2	-0,4

* Fiskalinės institucijos ir Finansų ministerijos duomenys gali nesutapti dėl apvalinimo

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

32. **Fiskalinės institucijos ex-ante vertinimu, 2019 m. valdžios sektoriaus biudžetai sudaryti laikantis Konstituciniame įstatyme nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių, išskyrus perteklinio valdžios sektoriaus taisyklę (5 lentelė):**

5 lentelė. Fiskalinės drausmės taisyklių laikymasis 2019 metais

Fiskalinės drausmės taisyklės	FM	IFI
Perteklinio VS taisyklė	✓	✗
VS išlaidų augimo ribojimo taisyklė	netaikoma	netaikoma
VS priskiriamų biudžetų taisyklės, iš jų:		
Valstybinio socialinio draudimo fondo	✓	✓
Privalomojo sveikatos draudimo fondo	✓	✓
Vietos valdžios subsektoriaus	nevertinama	nevertinama

✓ – taisyklės laikomasi, ✗ – taisyklės nesilaikoma
Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

²⁴ Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 6 str. 6 d.

3.1. Perteklinio valdžios sektoriaus taisyklė

33. Rengiant atitinkamų metų valdžios sektoriaus biudžetų projektus struktūrinis VS balansas turi būti valdomas laikantis perteklinio VS taisyklės²⁵. 2019 m. VS biudžetų projektai turi būti parengti taip, kad būtų tenkinama bent viena iš perteklinio VS taisyklės sąlygų (**ataskaitos 3 priedas 1 lentelė, S₁– S₄ sąlygos**).
34. Perteklinio VS taisyklės tikslas – užtikrinti tvarų ekonomikos augimą, 2 proc. neviršijantį infliacijos lygį²⁶ ir VS finansų tvarumą. Vykdam anticyklinę fiskalinę politiką ciklinio pakilimo laikais turi būti faktiškai užtikrintas struktūrinio VS balanso rodiklio perteklius (S₁ sąlyga) arba prie jo artėjama (S₂ sąlyga). Ekonomikai augant lėčiau nei potencialus BVP, struktūrinis VS deficitas turi būti ne didesnis negu nustatytas pagal VLT (S₃ sąlyga). S₄ sąlyga tikrinama tik tuo atveju, jeigu yra nustatyta struktūrinio postūmio užduotis. Jeigu susidarytų išskirtinės aplinkybės, kurios darytų reikšmingą įtaką VS finansams, perteklinio VS taisyklė tuo metu būtų netaikoma²⁷. Jeigu ciklinio pakilimo metu būtų sukaupta pakankama fiskalinė erdvė, nuosmukio metu būtų galima vykdyti skatinančiąją fiskalinę politiką ir greičiau grįžti prie subalansuoto ekonomikos augimo.
35. **Vyriausybės vertinimu 2019 m. bus laikomasi perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės S₂ sąlygos**, kuri reikalauja, kad 2019 m. struktūrinis VS deficitas turi būti bent 0,1 proc. p. BVP mažėti, palyginti su numatomu 2018 m. struktūriniu VS balanso rodikliu. Vyriausybė 2019 m. projektuoja 0,3 proc. BVP dydžio struktūrinį VS deficitą, t. y. 0,1 proc. p. BVP mažesnį, negu yra numatomas 2018 m. (0,4 proc. BVP). Įvertinus EK suteiktą lankstumo išlygą dėl struktūrinių reformų, numatoma laikytis perteklinio VS taisyklės S₁ sąlygos – projektuojamas 0,2 proc. BVP struktūrinis VS perteklius.
36. **Fiskalinės institucijos ex-ante vertinimu yra rizika, kad 2019 m. bus nesilaikoma perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės**. Fiskalinės institucijos struktūrinio VS balanso rodiklio vertinimai rodo (**4 lentelė**), kad nuo perteklinio VS taisyklės S₂ sąlygos yra nukrypstama – projektuojamas 0,9 proc. BVP 2019 m. struktūrinis VS deficitas, kuris yra 0,4 proc. p. BVP didesnis negu numatomas 2018 m. atitinkamas rodiklis, t. y. neužtikrinamas perteklinio VS taisyklės reikalavimas bent 0,1 proc. p. BVP deficito mažėjimas. Šis reikalavimas neužtikrinamas ir įvertinus EK suteiktą lankstumo išlygą dėl struktūrinių reformų.

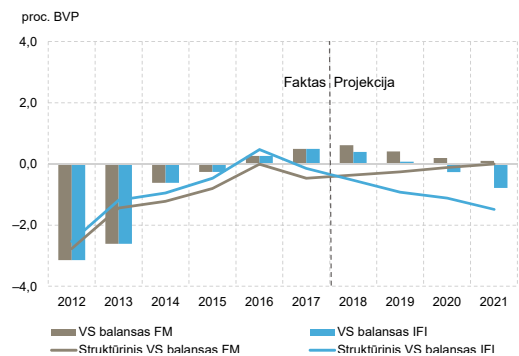
²⁵ Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 3 str. 1 d.

²⁶ Lietuvai, kaip euro zonos narei, taikomas bendras Europos centrinio banko vykdomos monetarinės politikos infliacijos tikslas palaikyti kainų stabilumą, t. y. kad infliacija neviršytų 2 proc. Prieiga per internetą: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/html/index.en.html>.

²⁷ Išskirtinės aplinkybės yra nepaprastas įvykis, kurio valstybės valdžios institucijos negali kontroliuoti ir kuris daro didelį poveikį valdžios sektoriaus finansinei būklei, arba didelis ekonomikos nuosmukis.

37. Finansų ministerijos ir fiskalinės institucijos struktūrinio VS balanso rodiklių 2018–2019 m. skirtumus lemia šių institucijų produkcijos atotrūkio nuo potencialo skirtingi įverčiai bei numatomo 2018 m. ir projektuojamo 2019 m. VS balanso rodiklių dydžiai ²⁸ (4 lentelė). Vertinant struktūrinį VS balansą *ex-ante*, abiejų institucijų įverčiai skiriasi reikšmingai, bet peržiūrint *ex-post* vertinimai supanašėja (10 pav.).

10 pav. Finansų ministerijos ir fiskalinės institucijos VS balanso ir struktūrinio VS balanso rodiklių dinamika

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

3.2. Valdžios sektoriaus išlaidų augimo ribojimo taisyklė

38. **Valdžios sektoriaus išlaidų augimo ribojimo taisyklės tikslas** – ribojant VS išlaidas siekti perteklinio VS balanso rodiklio ir ciklinio ekonomikos pakilimo metu stipriau nei pagal perteklinio VS taisyklę riboti išlaidų augimą, taip užtikrinant fiskalinės erdvės sunkmečiui kūrimą. Rengiant ir tvirtinant 2019 m. VS biudžetų projektus ir planuojant VS išlaidas turi būti laikomasi VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės (ataskaitos 3 priedas 2 lentelė), jei nesusidarė bent viena jos netaikymo aplinkybė²⁹: jeigu Lietuvos ekonomika per lėtai konverguoja prie ES BVP augimo vidurkio; užtikrinamas VS balanso pagerėjimas 1 proc. p. BVP; papildomas išlaidas kompensuojant papildomomis pajamomis; ne mažiau kaip penkerių iš eilės einančių metų VS balanso rodiklis yra perteklius; ar įvyksta ciklinis ekonomikos nuosmukis.
39. **Rengiant 2019 m. valdžios sektoriaus biudžetų projektus, išlaidų augimo ribojimo taisyklė pagrįstai netaikoma**, nes susidarė viena iš jos netaikymo aplinkybių, kai penkerių iš eilės einančių metų VS balanso rodiklio aritmetinis vidurkis yra perteklius, ne mažesnis negu 0,1 proc. BVP: 2014–2018 m. VS balanso rodiklių aritmetinis vidurkis yra 0,1 proc. BVP $((-0,6-0,3+0,3+0,5+0,4)/5)$ perteklius (ataskaitos 3 priedas 3 lentelė A₃ eilutė).

3.3. Valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklės

40. 2019 m. VSDF, Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) ir vietos valdžios subsektoriaus biudžetai turi būti rengiami laikantis KĮ nustatytų VS priskiriamų biudžetų taisyklių³⁰ (ataskaitos 3 priedas 4 lentelė). Fiskalinės institucijos vertinimu, 2019 m. VSDF ir PSDF biudžetų projektai parengti laikantis VS priskiriamų biudžetų taisyklės

²⁸ Plačiau Finansų ministerijos ir fiskalinės institucijos produkcijos atotrūkio nuo potencialaus BVP skirtingų įverčių priežastys žiūrėti Valstybės kontrolės 2017-11-15 ataskaitos Nr. BP-5-1 „2018 metų valdžios sektoriaus finansinių rodiklių vertinimas“ 3 priede ir 2018-03-27 išvados Nr. BP-1-1 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priedo A intarpe.

²⁹ Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 3 str. 3 d.

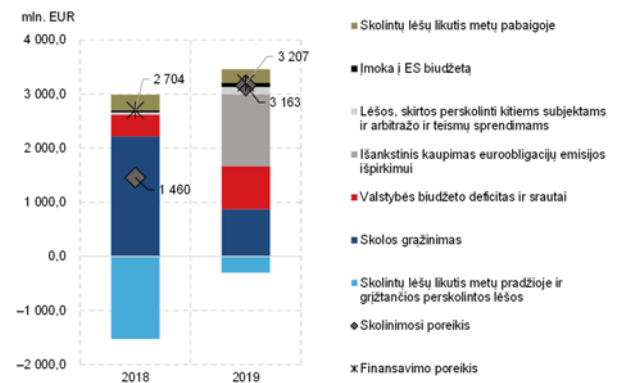
³⁰ Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 4 str. 2, 3 ir 4 d. Reikalavimai PSDF biudžetui pagal 4 str. 2 d. įsigalioja nuo 2018-01-01, t. y., planuojant 2019 m. biudžetus.

reikalavimų, nes 2019 m. šie fondai prognozuoja struktūrinius perteklius (ataskaitos 3 priedas 4 lentelės T₂₂ ir T₃ eilutės). Savivaldybių 2019 m. biudžetų atitiktis fiskalinės drausmės taisyklėms bus vertinama, kai šie biudžetai bus sudaromi 2019 m. vasario mėn.

4. 2019 METŲ SKOLINIMOSI POREIKIS

41. **2019 m. skolinimosi poreikis nulemtas valstybės biudžeto deficito ir anksčiau priimtų skolinių įsipareigojimų refinansavimo.** 2017 m. VS skola sudarė 39,4 proc. BVP, 2018 m. numatoma, kad ji sudarys 34,5 proc. BVP. Fiskalinės institucijos vertinimu³¹ projektuojama, kad 2019 m. pabaigoje VS skola, lyginant su 2018 m., padidės 3,5 proc. p. BVP ir sudarys 38,0 proc. BVP.
42. Prognozuojamas 2019 m. Vyriausybės finansavimo skolintomis lėšomis poreikis sudaro 3 207 mln. eurų, arba 6,7 proc. BVP. Darys įtaką planuojamas 1 329 mln. eurų skolinimasis išankstiniam lėšų kaupimui euroobligacijoms 2020 m. išpirkti, kuris sudaro didžiausią dalį viso finansavimo poreikio (39 proc.). 27,6 proc. sudaro lėšos priimtiems skoliniams įsipareigojimams grąžinti, 25 proc. numatyta finansuoti valstybės biudžeto deficitą ir ES lėšų srautus, 6,6 proc. numatyta kitiems tikslams finansuoti (11 pav).

11 pav. 2018-2019 m. planuojamas skolinimosi ir finansavimo skolintomis lėšomis poreikiai

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

43. Planuojamam skolinimosi poreikiui turi įtakos laikinai laisvų valstybės piniginių išteklių srautų likučiai 2019 m. pradžioje ir pabaigoje, ir per 2019 m. grąžinamos anksčiau perskolintos lėšos. Tai įvertinus, papildomai per metus planuojama pasiskolinti suma sudaro 3 163 mln. eurų, t. y. 1 703 mln. eurų daugiau negu 2018 m.
44. **Sudarant 2019 m. valstybės biudžeto projektą kartojama ydinga praktika sumažinti valstybės biudžeto išlaidas, dalį jų numatant finansuoti iš skolintų lėšų.** Valstybės kontrolė ne kartą rekomendavo sudarant biudžeto projektą visas išlaidas, kurios iš esmės atitinka valstybės biudžeto asignavimus, planuoti atitinkamose programose. Planuojamų iš valstybės pasiskolintų lėšų apmokėti išlaidų sąrašas vėl plečiasi – planuojama apmokėti 76 mln. eurų dydžio įmokos į ES biudžetą dalį, 38 mln. eurų išmokų vaikams, finansuoti 26 mln. eurų skatinamųjų įmokų į pensijų fondus. Valstybės biudžeto 2019 m. planuojamos išlaidos turėtų būti atitinkamai padidintos 140 mln. eurų suma, fiskalinė institucija tai įvertino rengdama 2019 m. VS balanso rodiklio projekcijas (ataskaitos 4 priedas).

³¹ Čia ir toliau skola apskaičiuojama atsižvelgiant į išankstinį lėšų kaupimą didelės apimties euroobligacijų išpirkimui.

45. **Dėl 2019 m. projektuojamo valstybės biudžeto deficito, siekiančio apie 800 mln. eurų, nominali valstybės skola atitinkamai didės.** Pagal Lietuvoje galiojančius teisės aktus nėra numatyta naudoti VS biudžeto perviršį mažinant VS skolą³². Valstybės skolos įstatymas numato skolinimąsi valstybės biudžeto ir VSDF biudžeto deficitui dengti. Tarptautinės institucijos, tokios kaip EBPO, TVF, EK, atliekančios Lietuvos fiskalinės sistemos vertinimą, projektuodamos skolą laikosi prielaidos, kad VS skolos dydžiui turi įtaką pirminis VS balanso rodiklis, t. y. deficitas skolą didina, o perviršis – mažina. Fiskalinės institucijos vertinimu vidutiniu 2019–2021 m. laikotarpiu kasmet projektuojamas per 800 mln. eurų valstybės biudžeto deficitas. Skolos ir BVP santykis vidutiniu laikotarpiu išsilaikys apie 38 proc. BVP dėl automatinės skolos dinamikos, nes projektuojama, kad ekonomika augs sparčiau negu numatomos palūkanų normos.
46. **Fiskalinė institucija, kaip ir EBPO, akcentuoja optimalios skolos lygio, fiskalinės erdvės apibrėžimo bei veiksmų jai sukurti reikalingumą.** EBPO 2018 m. Lietuvos ekonomikos apžvalgoje³³ taip pat rekomendavo Lietuvai, siekiant sustiprinti fiskalinę sistemą, įtvirtinti ilgalaikius VS skolos siektinus (skaitinius) tikslus ir nustatyti patikimą išankstinę skolos mažėjimo kryptį. Lietuva, kaip maža atvira ekonomika, yra ypač jautri išorės šokams, tai parodė ir 2008 m. finansų krizė, kai skola nuo 15 proc. BVP 2008 m. išaugo 2,5 karto iki 40 proc. BVP dydžio. Siekiant turėti pakankamai erdvės vykdyti anticiklinę fiskalinę politiką, būtina išlaikyti žemą skolos lygį. Pagal EBPO projekcijas valstybės skola laikantis dabartinių fiskalinės drausmės taisyklių 2040 m. bus apie 40 proc. BVP, o tai, įvertinus demografinius pokyčius, yra apdairu. Dabartinė valstybės skola jau keletą metų svyruoja apie 40 proc. BVP ir, ekonomikos nuosmukio atveju, ji gali greitai pasiekti ES Stabilumo ir augimo pakte nustatytą 60 proc. BVP ribą. EBPO vertinimu, siekiant ateityje mažinti skolą ir didinti fiskalinę erdvę, struktūrinis VS biudžeto deficitas ilguoju laikotarpiu neturėtų viršyti 0,5 proc. BVP.
47. **Būtina apsispręsti, kokio dydžio minimalų fiskalinį rezervą Lietuva turi sukaupti ir (ar) kiek ciklinių pajamų skirti valstybės skolai mažinti.** VS priskiriamų subsektorių biudžeto perviršius numatyta kaupti skirtinguose fonduose. VSDF biudžeto perteklių yra numatyta kaupti Valstybinio socialinio draudimo rezerviniame fonde, kurio tikslas – užtikrinti VSDF biudžeto stabilumą ir kaupti piniginius išteklius, reikalingus įstatymuose³⁴ nurodytoms socialinio draudimo išmokoms finansuoti, kai trūksta VSDF biudžeto atitinkamos socialinio draudimo rūšies pajamų. Rezervo fondo lėšos gali būti naudojamos nustačius išskirtines aplinkybes ir jas paskelbus KĮ nustatyta tvarka³⁵.
48. Valstybės biudžeto perviršį numatyta kaupti Rezerviniame (stabilizavimo) fonde, kurio tikslas – kaupti valstybės piniginius išteklius, reikalingus valstybės biudžeto išlaidoms finansuoti, KĮ nustatyta tvarka nustačius išskirtines aplinkybes ir jas paskelbus įstatymų nustatyta tvarka³⁶. Fiskalinė institucija 2017 m. ataskaitoje³⁷ atkreipė dėmesį, kad nėra nustatyta (apskaičiuota), kokio dydžio finansinis rezervas Lietuvai reikalingas. Rezervinio (stabilizavimo) fondo nuostatuose numatyta, kad, paskutinių praėjusių metų faktiniam VS skolos lygiui viršijus 45 proc. BVP, fonde numatytos kaupti lėšos nebekaupiamos fonde

³² Valstybės kontrolės 2017-11-15 ataskaita Nr. BP-5-1 „2018 m. valdžios sektoriaus finansinių rodiklių vertinimas“.

³³ OECD Economic Surveys: Lithuania 2018, July 2018. OECD.

Prieiga per internetą: https://doi.org/10.1787/eco_surveys-ltu-2018-en.

³⁴ Valstybinių socialinio draudimo pensijų, Ligos ir motinystės socialinio draudimo, Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo, Nedarbo socialinio draudimo įstatymuose.

³⁵ Vyriausybės 2017-06-14 nutarimas Nr. 438 „Dėl Valstybinio socialinio draudimo rezervinio fondo sudarymo ir valdymo nuostatų patvirtinimo“.

³⁶ Seimo 2002-05-20 nutarimas Nr. IX-912 „Dėl Rezervinio (stabilizavimo) fondo nuostatų patvirtinimo“.

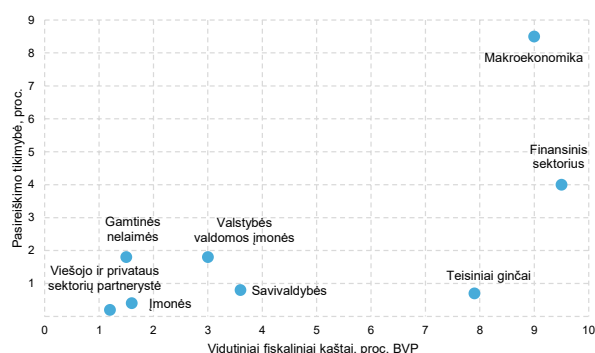
³⁷ Valstybės kontrolės 2017-11-15 ataskaita Nr. BP-5-1 „2018 m. valdžios sektoriaus finansinių rodiklių vertinimas“.

ir, finansų ministro sprendimu, paliekamos valstybės biudžete. Neaišku, kokiais kriterijais vadovaujantis šis rodiklis apskaičiuotas, o valstybės finansų tvarumui nekeliantis pavojaus skolos lygis Lietuvoje neįvertintas ir skaičiavimais nepagrįstas. Siekiant išvengti skolos augimo nuosmukio laikais ir mažinti valstybės skolą gerais laikais, Lietuvai reikėtų turėti pakankamą fiskalinę erdvę staigiems šokams akumuliuoti. Analizuojant Lietuvos Rezervinio (stabilizavimo) fondo 2006–2017 m. duomenis, stebima, kad sukauptas rezervas yra mažesnis nei prieš 2008 m. finansų krizę: 2007 m. – 0,8 proc. BVP, o 2017 m. – 0,4 proc. BVP.

5. FISKALINIŲ RIZIKŲ ŠVIESLENTĖ

49. Išsami fiskalinių rizikų analizė ir jų valdymas gali padėti užtikrinti subalansuotus viešuosius finansus ir makroekonominį stabilumą. Fiskalinės rizikos gali kilti dėl makroekonominių šokų, finansinio sektoriaus nestabilumo, neapibrėžtųjų įsipareigojimų ir kitų nenumatytų įvykių. Pagal Tarptautinio valiutos fondo pateiktą fiskalinių rizikų sklaidos grafiką (12 pav.) dažniausiai pasitaiko makroekonominės kilmės rizikų, kurios VS vidutiniškai kainuoja apie 9 proc. BVP. Rečiau pasitaikančios, bet su panašiais vidutiniais fiskaliniais kaštais yra iš finansinio sektoriaus kylančios rizikos³⁸.

12 pav. Fiskalinių rizikų sklaida

50. Kaip parodė 2008 m. finansų krizė, nekilnojamojo turto kainų burbulas, einamosios sąskaitos disbalansai gali pažeisti ne tik makroekonominį stabilumą šalyje, bet ir sukelti pavojų viešiesiems finansams. Nuo 2011 m. EK pradėjo taikyti Makroekonominio disbalanso procedūrą³⁹ (toliau – MDP). Jos suvestinės rodikliai naudojami prasidedančiam arba besitęsiančiam šalies makroekonomiam disbalansui nustatyti. 2018 m. Įspėjamojo mechanizmo ataskaitoje⁴⁰ trys makroekonominiai Lietuvos rodikliai (tarptautinių investicijų balansas, realusis efektyvusis valiutų kursas ir nominaliosios vienam darbuotojui tenkančios darbo sąnaudos) 2016 m. peržengė nustatytus slenksčius⁴¹, kurie įspėja apie galimus makroekonominius disbalansus.

Šaltinis – Tarptautinis valiutos fondas

³⁸ Tarptautinio valiutos fondo apžvalga „Fiskalinių rizikų analizė ir jų valdymas – geriausios praktikos“ (2016 birželis). Prieiga per internetą <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2016/12/31/Analyzing-and-Managing-Fiscal-Risks-Best-Practices-PP5042>.

³⁹ Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/macro-economic-imbalance-procedure_en.

⁴⁰ „Statistical Annex of Alert Mechanism Report 2018“ (2018-10-22).

Prieiga per internetą https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/swd-2017-661_en.pdf.

⁴¹ MDP rodikliai ir jų slenksčiai. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/macro-economic-imbalance-procedure/scoreboard_en.

51. **Fiskalinė institucija sudarė viešųjų finansų fiskalinių rizikų kokybinę analizės įrankį – fiskalinių rizikų švieslentę.** Ši švieslentė (angl. *scoreboard*) (13 pav.) yra grafinis būdas pateikti bendrą fiskalinių rizikų vaizdą trumpuoju laikotarpiu. Ją sudaro 14 makroekonominių ir fiskalinių rodiklių⁴² (ataskaitos 5 priedo 1 lentelė). Esminis švieslentės privalumas – glausta informacija, leidžianti nustatyti fiskalinių rizikų atsiradimą ir stebėti vidaus ir išorės disbalansų kaitą.
52. **Švieslentės langeliai spalvinami šviesoforo spalvomis.** Švieslentėje raudona spalva žymima rodiklio reikšmė tam tikrais metais, kai rodiklis signalizuoja disbalanso formavimąsi – aukštą fiskalinės rizikos lygį, geltona – vidutinį, o žalia – žemą rizikos lygį. Kriterijai, kuriais nustatomas rizikos lygis, yra pateikti ataskaitos 5 priedo 2 lentelėje. Švieslentė parodo istorinę raidą ir kai kurių rodiklių projektuojamus dydžius.

13 pav. Fiskalinių rizikų švieslentė

Metai	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018N	2019P
MAKROEKONOMINIAI RODIKLIAI, proc. BVP (jei nenurodyta kitaip)														
Realaus BVP augimas, proc.	7,4	11,1	2,6	-14,8	1,6	6,0	3,8	3,5	3,5	2,0	2,4	4,1	3,4	2,8
Nedarbo lygis, proc.	5,8	4,3	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	9,1	7,9	7,1	6,3	5,9
Būsto kainų indeksas, proc.		26,3	9,0	-29,9	-7,4	6,6	-0,2	1,2	6,4	3,7	5,4	8,9		
Realusis efektyvusis valiutų kursas, proc.	-0,3	3,0	6,1	6,8	-5,4	0,6	-2,0	0,9	3,0	0,4	1,9	0,0		
Einamosios sąskaitos balansas	-10,9	-15,5	-13,6	1,4	-1,3	-4,6	-1,4	0,8	3,2	-2,3	-0,8	0,9	-0,2	-0,8
Bendroji skola užsieniui	59,3	70,5	72,3	86,7	86,3	80,4	78,1	70,3	69,8	75,7	85,5	84,3	78,6	74,0
Privačiojo sektoriaus kredito srutai	18,7	24,9	10,4	-9,4	-5,9	-2,2	0,4	-0,4	0,3	2,4	4,4	3,7		
FISKALINIAI RODIKLIAI, proc. BVP														
VS balansas	-0,3	-0,8	-3,1	-9,1	-6,9	-8,9	-3,1	-2,6	-0,6	-0,3	0,3	0,5	0,4	0,1
Struktūrinis VS balansas	-3,3	-5,7	-8,1	-6,0	-3,9	-3,4	-2,5	-1,2	-1,0	-0,5	0,5	-0,1	-0,5	-0,9
VS skola	17,2	15,9	14,6	29,0	36,2	37,2	39,8	38,8	40,5	42,6	39,9	39,4	34,5	38,1
Finansavimo skolintomis lėšomis poreikis	4,0	3,0	5,6	13,7	11,0	11,1	8,5	8,2	4,5	6,6	4,6	2,7	4,8	6,6
Rezervinis (stabilizavimo) fondas	1,3	0,8	0,9	1,7	1,3	0,9	0,6	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4	0,6	0,8
VSDF rezervas													0,5	1,3
PSDF rezervas													0,5	0,7

■	Aukštas rizikos lygis
■	Vidutinis rizikos lygis
■	Žemas rizikos lygis
	Nėra duomenų

Šaltinis – Fiskalinė institucija

53. **Fiskalinių rizikų istorinė raida.** Prieš 2008 m. finansų krizę didesnė dalis stebimų makroekonominių rodiklių rodė disbalansus, t. y. aukštos fiskalinės rizikos signalus: 2007 m. BVP augimas siekė 11,1 proc., būsto kainos augo 26,3 proc., einamosios sąskaitos balansas nukrito iki -15,5 proc. BVP, privačiojo sektoriaus srutai pasiekė 24,9 proc. BVP. Kita dalis fiskalinių rodiklių nerodė didelės rizikos: VS skola buvo 15,9 proc. BVP, finansavimo skolintomis lėšomis poreikis siekė 3,0 proc. BVP. Tačiau VS balansas ir struktūrinis VS balansas buvo neigiami ir siekė atitinkamai -0,8 ir -5,7.
54. **2017–2019 m. dauguma makroekonominių rodiklių (išskyrus bendrąją skolą užsieniui) rodo žemą fiskalinės rizikos lygį,** tačiau augantis struktūrinis valdžios sektoriaus deficitas ir žemas sukauptų lėšų Rezerviniame (stabilizavimo) fonde lygis signalizuoja atitinkamai vidutinę ir aukštą riziką.

⁴² VSDF ir PSDF rezervų duomenys nežymimi spalvomis dėl per trumpų laiko eilučių.

PRIEDAI

Ataskaitos
„2019 metų valdžios sektoriaus
finansinių rodiklių vertinimas“
1 priedas

Santrumpos ir sąvokos

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
-	Asignavimai	Valstybės biudžete arba savivaldybės biudžete patvirtinta lėšų išlaidoms ir ilgalaikiam materialiajam ir nematerialiajam turtui įsigyti suma, kurią asignavimų valdytojas turi teisę biudžetinėmis metais gauti iš valstybės biudžete arba savivaldybės biudžete sukauptų lėšų, pateikęs paraišką valstybės išdą valdančiai institucijai arba savivaldybės administracijai, patvirtintoms programoms finansuoti.
AP	Realaus BVP atotrūkis nuo potencialaus BVP	Tam tikrų metų faktinio arba numatomo realaus BVP ir potencialaus BVP lygių skirtumas, išreikštas procentais kaip potencialaus BVP lygio dalis.
AV	Asignavimų valdytojas	-
AT	Austrija	-
-	Automatiniai stabilizatoriai	Sąryšiai, sumažinantys ciklinių svyravimų ekonomikoje amplitudę be tiesioginių vyriausybės, įmonių ar asmenų veiksmų. Nedarbo išmokos yra automatinio stabilizatoriaus pavyzdys – gerais laikais nedarbo išmokoms valstybė išleidžia mažiau, nuosmukio metu šios išlaidos išauga.
BE	Belgija	-
BVP	Bendras vidaus produktas	Ekonominės veiklos rodiklis, tam tikros ekonomikos visų pagamintų prekių ir paslaugų vertė, atėmus tarpinį vartojimą, pridėjus gaminiams ir importui taikomus grynuosius mokesčius per apibrėžtą laikotarpį.
BGVN	Bendras gamybos veiksnių našumas	-
BSĮ	Biudžeto sandaros įstatymas	-
-	Biudžeto valdysena	Institucijų, teisinių priemonių ir jomis apibrėžiamų procesų struktūra, kuri užtikrina, kad biudžeto sistema pasiektų savo tikslų rezultatyviausiu ir efektyviausiu būdu.
-	Bendroji skola užsieniui	Šalies rezidentų įsipareigojimai nerezidentams laikotarpiu pabaigoje.
CY	Kipras	-
DE	Vokietija	-
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija	-
ECB	Europos centrinis bankas	-
EE	Estija	-
EK	Europos Komisija	-
ERS	Ekonominės raidos scenarijus	-
ES	Europos Sąjunga	-
ES	Ispanija	-
FDT	Fiskalinės drausmės taisyklės	-

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
FI	Suomija	-
FM	Finansų ministerija	-
FR	Prancūzija	-
-	Fiskalinė erdvė	Skirtumas tarp esamo skolos lygio ir optimalios skolos lygio limito, nekeliančio pavojaus viešųjų finansų skolos tvarumui ir ekonomikos stabilumui.
GVI	Galutinio vartojimo išlaidos	-
GPM	Gyventojų pajamų mokestis	-
IE	Airija	-
IFI	Fiskalinė institucija	-
IT	Italija	-
-	Išskirtinės aplinkybės	Nepaprastas įvykis, kurio valstybės valdžios institucijos negali kontroliuoti ir kuris daro didelį poveikį valdžios sektoriaus finansinei būklei, arba didelis ekonomikos nuosmukis.
LT	Lietuva	-
LV	Latvija	-
KJ	Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas arba Konstitucinis įstatymas	-
LSD	Lietuvos statistikos departamentas	-
LU	Liuksemburgas	-
MDP	Makroekonominio disbalanso procedūra	-
MMA	Minimalus mėnesinis atlyginimas	-
MT	Malta	-
NAWRU	Darbo užmokesčio augimo neskatinantis nedarbo lygis	-
NL	Nyderlandai	-
NPD	Neapmokestinamas pajamų dydis	-
PM	Pelno mokesčio	-
PSDF	Privalomojo sveikatos draudimo fondas	-
PVM	Pridėtinės vertės mokestis	-
PT	Portugalija	-
SI	Slovėnija	-
SK	Slovakija	-
SP	Stabilumo programa	-
SPU	Struktūrinio postūmio užduotis	-
SVSB	Struktūrinis valdžios sektoriaus balanso rodiklis	Pagal ekonominį ciklą patikslintas valdžios sektoriaus balanso rodiklis, kuriuo rodoma, koks būtų valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų skirtumas, jei faktinis BVP būtų lygus potencialiam, kai netaikytos laikinojo poveikio priemonės. Laikinojo poveikio priemonės – su ekonomikos cikliniais svyravimais nesusiję veiksniai, kurie paveikia biudžeto rodiklius tik nurodytu laikotarpiu, sumažindami (ar padidindami) valdžios sektoriaus balanso rodiklį arba valstybės skolą (vienkartinis poveikis) arba pagerindami (ar pablogindami) biudžeto būklę biudžeto būklės ateityje sąskaita.
-	Sniego gniūžtės efektas / automatinė skolos dinamika	Skolos kaitos veiksniai – realių palūkanų normų ir realaus BVP augimo skirtumai bei valiutų kursų pasikeitimai, mažinantys arba didinantys skolas ir BVP santykį.

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
-	2019 m. valstybės biudžeto projektas	Vyriausybės pateiktas Seimui 2019 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas.
-	2019 m. valdžios sektoriaus biudžetų projektai	Vyriausybės pateikti Seimui 2019 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo, Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2019 m. rodiklių patvirtinimo ir 2019 m. Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymų projektai.
VLТ	Vidutinio laikotarpio tikslas	Struktūrinio valdžios sektoriaus balanso rodiklis, kuris turi būti pasiektas per ketverių vieni po kitų einančių metų laikotarpį arba greičiau, praleidžiant metus, kuriais susidaro išskirtinės aplinkybės.
VS	Valdžios sektorius	-
VSDF	Valstybinio socialinio draudimo fondas	-
-	Valdžios sektoriaus balanso rodiklis	Valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų skirtumas, apskaičiuotas pagal Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemą (ESS 2010).
TVF	Tarptautinis valiutos fondas	-

Europos Sąjungos ir Lietuvos fiskalinės drausmės taisyklių palyginimas

Esminis ES ir Lietuvos FDT skirtumas yra toks: ES fiskalinės drausmės taisyklėmis siekiama valstybės skolos tvarumo, o nacionalinėmis – ne tik skolos tvarumo, bet ir ekonomikos stabilizavimo. Ekonomikos stabilizavimas vykdamas anticiklinę fiskalinę politiką būtinas siekiant sušvelninti verslo ciklų poveikį ar išvengti ekonomikos perkaitimo ir vėliau einančio nuosmukio. ES FDT siekiama, kad VS balanso rodiklis pasiektų valstybei VS finansų tvarumo atžvilgiu optimalų struktūrinį VS balanso rodiklį ir išliktų šio lygio. Ištikus krizei, pagal ES taisykles leidžiama veikti automatiniais stabilizatoriais, t. y., nominalus balansas galėtų būti blogesnis dėl laikinai sumažėjusių pajamų, tačiau, siekiant vykdyti skatinančiąją fiskalinę politiką, struktūrinio deficito nebūtų galima didinti.

Valdžios sektoriaus išlaidų augimo ribojimo taisyklių taikymas

Lygis	Europos Sąjungos	Lietuvos Respublikos
Tikslas	Valstybės skolos tvarumas	Ekonominis stabilizavimas ir valstybės skolos tvarumas
Išankstinė sąlyga	–	Paskutinių 5 pasibaigusiu metų VS balansas vidutiniškai buvo deficitinis
Kas ribojama	Grynųjų VS išlaidų augimas	Centrinės valdžios, Valstybinio socialinio draudimo ir Privalomojo sveikatos draudimo fondų biudžetų asignavimų visumos augimas
Grynosios išlaidos gaunamos eliminuojant šiuos veiksniai:		
Vienkartinės priemonės	Taip	Ne
Išlaidos palūkanoms	Taip	Ne
ES finansinė parama	Taip	Taip
VS investicijos be ES finansinės paramos	Planuojamų metų investicijos keičiamos paskutinių 4 metų investicijų aritmetiniu vidurkiu	Ne
Ciklinės išlaidos nedarbo	Taip	Ne
Diskrecinės pajamos	Taip	Ne
Išlaidų augimo ribojimo limitas, planuojant arba keičiant VS biudžetus:		
Limitas	Potencialaus realaus BVP 10 metų augimo vidurkis + BVP defliatoriaus metinio pokyčio projekcija + konvergencijos marža	1/2 potencialaus nominalaus BVP 10 metų augimo vidurkis
Limitą nustato	Europos Komisija pagal pavasario ekonominės raidos scenarijaus projekcijas	Finansų ministerija pagal rudens ekonominės raidos scenarijaus projekcijas
Išlaidų augimo ribojimo taisyklės netaikymo aplinkybės:		
Išskirtinės aplinkybės	Nepaprastas įvykis, kurio valstybės valdžios institucijos negali kontroliuoti ir kuris daro didelį poveikį valdžios sektoriaus finansinei būklei, arba didelis ekonomikos nuosmukis.	Nepaprastas įvykis, kurio valstybės valdžios institucijos negali kontroliuoti ir kuris daro didelį poveikį valdžios sektoriaus finansinei būklei, arba didelis ekonomikos nuosmukis.
Lėta konvergencija	–	Lietuvos nominalus BVP auga lėčiau negu 5 metų ES nominalaus BVP vidurkis + 2 proc. p.

Valdžios sektoriaus išlaidų augimo ribojimo taisyklių taikymas

Lygis	Europos Sąjungos	Lietuvos Respublikos
Papildomos pajamos	Išlaidos gali augti sparčiau negu limitas, jeigu yra numatyta gauti papildomų diskrecinių pajamų	Numatomas VS balanso rodiklio postūmis yra teigiamas ir sudaro bent 1 proc. p. BVP
Perteklinis vidutinio laikotarpio biudžetas	-	5 metų VS balanso aritmetinis vidurkis yra bent 0,1 proc. BVP perteklius
Ciklinis nuosmukis	Atsižvelgiama neribojant ciklinių nedarbo išlaidų	Planuojamų metų realaus BVP atotrūkis nuo potencialaus BVP yra neigiamas
Biudžetų keitimas	-	Keičiant VS biudžetus, VS balanso rodiklis turi nepablogėti
Šaltinis – Stabilumo ir augimo pakto 2017 m. vadovas, Europos Komisija; Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas		

Fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi vertinimas

1 lentelė. Perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės sąlygos⁴³

Nr.	Sąlyga	Sąlyga, išreikšta formule	Išvada dėl sąlygos tenkinimo*	
	Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė		FM	IFI
S ₁	VS yra faktiškai ⁴⁴ perteklinis 2019 metais vertinant pagal SVSB rodiklį	$SB_{2019} > 0$	Tenkinama 0,2 > 0,0	Netenkinama -0,4 < 0,0
S ₂	Faktinio SVSB rodiklio absoliučioji vertė yra mažesnė negu VLT absoliučioji vertė ir 2019 metais mažėja, išskyrus metus, kai produkcijos atotrūkio nuo potencialo (AP) rodiklis yra neigiamas	$ SB_{2019} < VLT $ ir $ SB_{2019} < SB_{2018} $ ir $AP_{2019} \geq 0$	Netenkinama 0,2 < 1,0 ir 0,2 > 0,1 ir 1,5 > 0,0	Netenkinama 0,4 < 1,0 ir 0,4 > 0,0 ir 2,3 > 0,0
S ₃	Faktinio SVSB rodiklio absoliučioji vertė yra mažesnė negu VLT absoliučioji vertė tais metais, kai produkcijos atotrūkio nuo potencialo rodiklis yra neigiamas	$ SB_{2019} < VLT $ ir $AP_{2019} < 0$	Netenkinama 0,2 < 1,0 ir 1,5 > 0,0	Netenkinama 0,5 < 1,0 ir 2,3 > 0,0
S ₄	Faktinio SVSB rodiklio postūmio VLT link absoliučioji vertė yra ne mažesnė negu SPU absoliučioji vertė	$SPU_{2019} > 0$ ir $SB_{2019} \geq SB_{2018} +$ $+ SPU_{2019}$	Netaikoma	Netaikoma
S	2019 metais, išskyrus metus, kuriais susidaro išskirtinės aplinkybės, turi būti tenkinama bent viena iš S ₁ –S ₄	$\bigcup_{i=1}^4 S_i$	Tenkinama S ₁ sąlyga	Netenkinama nei viena iš sąlygų

* Fiskalinės institucijos ir Finansų ministerijos duomenys gali nesutapti dėl apvalinimo

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

⁴³ Struktūrinis valdžios sektoriaus balanso rodiklis apskaičiuotas įvertinus EK suteiktą 0,5 proc. BVP išlygą dėl struktūrinių reformų.

⁴⁴ Čia ir toliau nelygybės ženklas yra griežtas, jei skirtumas tarp lyginamų elementų po apvalinimo sudaro bent 0,1; kitaip ženklas yra lygybė.

2 lentelė. VS išlaidų augimo ribojimo taisyklė

Nr.	Taisyklė	Taisyklė, išreikšta formule	Išvada	
	Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė		FM	IFI
	Potencialaus BVP to meto kainomis daugiametis augimo vidurkis, $Y_{np10,2019}$, proc.		5,1	5,0
T ₁	2019 m. rengiant, tvirtinant ir keičiant VS priskiriamų biudžetų, kurių kiekvieno atskirai planuojami asignavimai viršija 3 proc. BVP to meto kainomis (AV3), patvirtinimo įstatymų arba šių įstatymų pakeitimo įstatymų projektus, vadovaujamosi nuostata, kad tuo atveju, kai paskutinių penkerių pasibaigusiu metų VS balanso rodiklių aritmetinis vidurkis yra neigiamas, šių biudžetų asignavimų (išskyrus ES finansinės paramos lėšas) visumos augimas turi būti ne didesnis negu pusė potencialaus BVP to meto kainomis daugiametio augimo vidurkio	$\frac{\sum_{j=1}^5 B_{2018-j}}{5} < 0$ ir $\frac{AV3_{2019} - ES_{2019}}{AV3_{2018} - ES_{2018}} \leq 1 + 0,5 \cdot Y_{np10,2019}/100$	Taisyklė netaikoma, nes susidarė viena iš KJ numatytų netaikymo aplinkybių (A ₃ aplinkybė, 3 priedo 3 lentelė)	

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

3 lentelė. Aplinkybės, leidžiančios netaikyti išlaidų augimo ribojimo taisyklės, 2019 m.

Nr.	VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės netaikymo aplinkybė	Aplinkybė, išreikšta formule	VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės netaikymo aplinkybė*	
	Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė		FM	IFI
A ₁	Pagal 4 paskutinius metų ketvirčius apskaičiuotas Lietuvos BVP to meto kainomis augimas yra mažesnis negu daugiametis ES BVP to meto kainomis augimas, padidintas 2 proc. p.	$\Delta YN_{2018} < \frac{1}{5} \sum_{j=1}^5 \Delta YN_{2018-j}^{ES} + 2$	Netenkinama 7,5 > 4,7	Netenkinama 7,7 > 4,7
A ₂	Numatomas VS balanso rodiklio postūmis yra teigiamas ir sudaro bent 1,0 proc. p. BVP.	$B_{2019} - B_{2018} \geq 1,0$	Netenkinama -0,2 ≤ 1,0	Netenkinama -0,3 ≤ 1,0
A ₃	Ne mažiau kaip penkerių iš eilės einančių metų VS balanso rodiklio aritmetinis vidurkis yra perteklius, ne mažesnis negu 0,1 proc. BVP.	$\frac{\sum_{j=1}^5 B_{2019-j}}{5} \geq 0,1$	Tenkinama 0,1 ≥ 0,1	Tenkinama 0,1 ≥ 0,1
A ₄	Keičiant einamųjų metų bet kurio iš VS priskiriamų biudžetų, kurių kiekvieno atskirai planuojami asignavimai viršija 3 proc. BVP to meto kainomis, pajamas ar išlaidas, pakeistas VS balansas nepablogės, palyginti su buvusiu prieš keitimą.	$B_{2018}^{**} \geq B_{2018}$	Netaikoma	Netaikoma
A ₅	Pagal Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos viešai paskelbtą ekonominės raidos scenarijų, dėl kurio tvirtinimo kontrolės institucija paskelbė išvadą, apskaičiuotas produkcijos atotrūkis nuo potencialo planuojamais metais yra neigiamas.	$AP_{2019} < 0$	Netenkinama 1,5 > 0,0	Netenkinama 2,3 > 0,0
A	2019 metais, VS išlaidų augimo ribojimo taisyklė netaikoma, kai susidaro bent viena iš A ₁ –A ₅ aplinkybių.	$\bigcup_{i=1}^5 A_i$	Susidaro A ₃ netaikymo aplinkybė	

* Fiskalinės institucijos ir Finansų ministerijos duomenys gali nesutapti dėl apvalinimo

** Einamaisiais metais keičiamas VS balansas

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

4 lentelė. Valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklės, 2018 m.

Nr.	Taisyklė	Taisyklė, išreikšta formule	Išvada*	
			FM	IFI
Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė			FM	IFI
T ₂₁	Kiekvienas <i>j</i> -asis vietos valdžios sektoriui priskiriamas biudžetas, kurio asignavimai viršija 0,3 proc. praėjusių metų BVP to meto kainomis, 2019 m. turi būti planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad, sprendžiant pagal to biudžeto struktūrinį balanso rodiklį, apskaičiuotą kaupiamuoju principu, jis būtų perteklinis arba subalansuotas.	$SB_{j,2019} \geq 0$	Šiuo metu** negalima patikrinti, nes nėra duomenų apie savivaldybių, kurių asignavimai viršija 0,3 proc. BVP, struktūrinius balanso rodiklius.	negalima patikrinti, nes nėra duomenų apie savivaldybių, kurių asignavimai viršija 0,3 proc. BVP, struktūrinius balanso rodiklius.
T ₂₂	2019 metų PSDF biudžetas planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad, sprendžiant pagal to biudžeto struktūrinį balanso rodiklį, apskaičiuotą kaupiamuoju principu, jis būtų perteklinis arba subalansuotas.	$SB_{2019}^{PSDF} \geq 0$	Tenkinama 0,1 > 0,0	Tenkinama 0,1 > 0,0
T ₃	2019 metų VSDF biudžetas planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad jo struktūrinis deficitas, apskaičiuotas kaupiamuoju principu, galėtų didėti tik tais metais, kuriems numatomas neigiamas produkcijos atotrūkis nuo potencialo, kitaip šis rodiklis neturi mažėti.	$AP_{2019} < 0$	Negalioja 1,5 > 0,0	Negalioja 2,3 > 0,0
		$AP_{2019} \geq 0$ ir $SB_{2019}^{VSDF} \geq SB_{2018}^{VSDF}$	Tenkinama 1,5 > 0 ir 0,7 > 0,3	Tenkinama 2,3 > 0,0 ir 0,5 > 0,2
T ₄	Kiekvienas <i>j</i> -asis vietos valdžios sektoriui priskiriamas biudžetas, kurio asignavimai neviršija 0,3 proc. praėjusių metų BVP to meto kainomis, 2019 m. turi būti planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad to biudžeto asignavimai neviršytų jo pajamų, išskyrus metus, kuriais numatomas neigiamas produkcijos atotrūkis nuo potencialo. Pastaruoju atveju asignavimai negali viršyti pajamų daugiau kaip 1,5 procento.	$AP_{2019} \geq 0$ ir $VI_{j,2019}/VP_{j,2019} \leq 1$ $AP_{2019} < 0$ ir $VI_{j,2019}/VP_{j,2019} \leq 1,015$	Šiuo metu** negalima patikrinti, nes nėra duomenų apie savivaldybių, kurių asignavimai neviršija 0,3 proc. BVP, planuojamas pajamas ir asignavimus.	negalima patikrinti, nes nėra duomenų apie savivaldybių, kurių asignavimai neviršija 0,3 proc. BVP, planuojamas pajamas ir asignavimus.

* Fiskalinės institucijos ir Finansų ministerijos duomenys gali nesutapti dėl apvalinimo

** Savivaldybės 2019 m. biudžetų planavimą pradės 2019 m. sausio mėn.

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Ataskaitos
 „2019 m. valdžios sektoriaus
 finansinių rodiklių vertinimas“
 4 priedas

Valdžios sektoriaus 2017–2019 metų pajamos ir išlaidos

1 lentelė. Valdžios sektoriaus 2017–2019 m. pajamos ir išlaidos pagal ESS 2010, mln. EUR

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	2017 F	2018 N	2019 P	Metinis pokytis, proc.	
					2018 N	2019 P
Pajamos iš viso	OTR	14 165,9	16 167,4	17 133,8	14,1	6,0
Mokestinės pajamos		7 178,9	7 838,7	9 781,7	9,2	24,8
Gamybos ir importo mokesčiai, iš jų:	D2	4 914,6	5 324,7	5 733,6	8,3	7,7
– PVM	D211	3 309,6	3 551,6	3 900,4	7,3	9,8
– Akcizai	D214A+ D2122C	1 337,6	1 442,7	1 510,2	7,9	4,7
– Kiti gamybos mokesčiai (nekilnojamo turto, indėlių ir investicijų draudimo ir kt.)	D29	203,4	187,2	172,8	-8,0	-7,7
Einamieji pajamų, turto ir kiti mokesčiai, iš jų:	D5	2 262,7	2 512,2	4 046,7	11,0	61,1
– Darbo jėgos ir atlyginimo mokesčiai	D51A	1 625,1	1 816,9	3 279,0	11,8	80,5
– Pelno mokestis	D51B	631,0	668,8	739,0	6,0	10,5
Kapitalo mokesčiai	D91	1,7	1,8	1,4	7,5	-23,9
Grynosios socialinės įmokos	D61	5 300,4	5 963,1	4 896,9	12,5	-17,9
Faktinės darbdavių socialinės įmokos	D611	3 512,5	3 931,4	360,6	11,9	-90,8
Sąlyginės darbdavių socialinės įmokos	D612	128,0	126,1	115,4	-1,5	-8,4
Faktinės namų ūkių socialinės įmokos	D613	1 659,9	1 905,6	4 420,9	14,8	132,0
Nemokestinės pajamos		987,0	1 016,7	1 039,9	3,0	2,3
Rinkos produkcija, produkcija savo galutiniam vartojimui ir kita ne rinkos produkcija	P10	838,2	756,7	773,9	-9,7	2,3
Nuosavybės pajamos (gaunamos), iš jų:	D4	148,9	260,0	266,0	74,6	2,3
– Palūkanos	D41	9,6	8,5	7,1	-10,9	-16,8
– Dividendai	D421	139,3	207,9	213,3	49,3	2,6
Kiti einamieji ir kapitalo pervedimai (gaunami), iš jų:	D7+D9	699,6	1 349,0	1 415,3	92,8	4,9
– Gauta ES, EEE ir Norvegijos parama		375,8	814,4	907,1	116,7	11,4
Išlaidos iš viso		13 959,6	15 995,9	17 087,1	14,6	6,8
Einamosios išlaidos		12 455,0	14 187,7	15 204,3	13,9	7,2
Kompensacija dirbantiems	D1	4 010,8	4 077,4	4 426,7	1,7	8,6
Tarpinis vartojimas	P2	1 927,8	2 275,4	2 536,0	18,0	11,5
Mokesčiai	D29+D5	4,0	3,6	2,2	-9,5	-39,6
Subsidijos	D3	144,2	160,1	135,0	11,0	-15,7
Nuosavybės pajamos (mokamos), iš jų:	D4	470,9	482,7	410,5	2,5	-15,0
– Palūkanos	D41	470,9	482,7	410,5	2,5	-15,0
Socialinės išmokos iš viso	D6M	5 304,6	6 856,3	7 342,6	29,3	7,1
Socialinės išmokos, išskyrus socialinius pervedimus natūra, iš jų:	D62	4 627,7	5 706,4	5 617,4	23,3	-1,6
– Pensijų draudimas		2 629,0	2 955,0	3 126,8	12,4	5,8
– Ligos ir motinystės (tėvystės) draudimas		549,8	650,0	676,9	18,2	4,1
– Draudimas nuo nedarbo		123,2	164,1	144,1	33,3	-12,2
– Socialinė parama pinigais (VB+SB)		783,6	1 410,6	1 088,2	80,0	-22,9

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	2017 F	2018 N	2019 P	Metinis pokytis, proc.	
					2018 N	2019 P
– Valstybės biudžeto įmokos už apdraustuosius, draudžiamus valstybės lėšomis		449,3	499,3	562,1	11,1	12,6
Socialiniai pervedimai natūra	D632	676,9	1 150,0	1 725,2	69,9	50,0
Kiti einamieji pervedimai (mokami), iš jų:	D7	592,7	332,2	351,3	-43,9	5,7
PVM ir BNP nuosavi ištekčiai, mokami į ES biudžetą	D76	248,4	268,5	332,6	8,1	23,9
Kapitalo išlaidos		1 504,6	1 808,3	1 882,8	20,2	4,1
Kapitalo pervedimai (mokami)	D9	168,3	186,9	238,1	11,1	27,4
Bendrojo kapitalo formavimas ir nesukurto nefinansinio turto įsigijimai atėmus pardavimus / perleidimus	OP5ANP	1 336,3	1 621,4	1 644,7	21,3	1,4
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-)	B9	206,3	171,5	46,7	-16,9	-72,8

F – faktas, N – numatomas, P – prognozė
Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

2 lentelė. Valdžios sektoriaus 2017–2019 m. pajamos ir išlaidos pagal ESS 2010, proc. BVP

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	2017 F	2018 N	2019 P
Pajamos iš viso	OTR	33,6	36,0	36,1
Mokestinės pajamos		17,0	17,4	20,6
Gamybos ir importo mokesčiai, iš jų:	D2	11,6	11,8	12,1
– PVM	D211	7,8	7,9	8,2
– Akcizai	D214A+ D2122C	3,2	3,2	3,2
– Kiti gamybos mokesčiai (nekilnojamo turto, indėlių ir investicijų draudimo ir kt.)	D29	0,5	0,4	0,4
Einamieji pajamų, turto ir kiti mokesčiai, iš jų:	D5	5,4	5,6	8,5
– Darbo jėgos ir atlyginimo mokesčiai	D51A	3,9	4,0	6,9
– Pelno mokestis	D51B	1,5	1,5	1,6
Kapitalo mokesčiai	D91	0,0	0,0	0,0
Grynosios socialinės įmokos	D61	12,6	13,3	10,3
Faktinės darbdavių socialinės įmokos	D611	8,3	8,7	0,8
Sąlyginės darbdavių socialinės įmokos	D612	0,3	0,3	0,2
Faktinės namų ūkių socialinės įmokos	D613	3,9	4,2	9,3
Nemokestinės pajamos		2,3	2,3	2,2
Rinkos produkcija, produkcija savo galutiniam vartojimui ir kita ne rinkos produkcija	P10	2,0	1,7	1,6
Nuosavybės pajamos (gaunamos), iš jų:	D4	0,4	0,6	0,6
– Palūkanos	D41	0,0	0,0	0,0
– Dividendai	D421	0,3	0,5	0,4
Kiti einamieji ir kapitalo pervedimai (gaunami), iš jų:	D7+D9	1,7	3,0	3,0
– Gauta ES, EEE ir Norvegijos parama		0,9	1,8	1,9
Išlaidos iš viso		33,1	35,6	36,0
Einamosios išlaidos		29,5	31,6	32,1
Kompensacija dirbantiems	D1	9,5	9,1	9,3
Tarpinis vartojimas	P2	4,6	5,1	5,3
Mokesčiai	D29+D5	0,0	0,0	0,0
Subsidijos	D3	0,3	0,4	0,3

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	2017 F	2018 N	2019 P
Nuosavybės pajamos (mokamos), iš jų:	D4	1,1	1,1	0,9
– Palūkanos	D41	1,1	1,1	0,9
Socialinės išmokos iš viso	D6M	12,6	15,3	15,5
Socialinės išmokos, išskyrus socialinius pervedimus natūra, iš jų:	D62	11,0	12,7	11,8
– Pensijų draudimas		6,2	6,6	6,6
– Ligos ir motinystės (tėvystės) draudimas		1,3	1,4	1,4
– Draudimas nuo nedarbo		0,3	0,4	0,3
– Socialinė parama pinigais (VB+SB)		1,9	3,1	2,3
– Valstybės biudžeto įmokos už apdraustuosius, draudžiamus valstybės lėšomis		1,1	1,1	1,2
Socialiniai pervedimai natūra	D632	1,6	2,6	3,6
Kiti einamieji pervedimai (mokami), iš jų:	D7	1,4	0,7	0,7
PVM ir BNP nuosavi ištekčiai, mokami į ES biudžetą	D76	0,6	0,6	0,7
Kapitalo išlaidos		3,6	4,0	4,0
Kapitalo pervedimai (mokami)	D9	0,4	0,4	0,5
Bendrojo kapitalo formavimas ir nesukurto nefinansinio turto įsigijimai atėmus pardavimus / perleidimus	OP5ANP	3,2	3,6	3,5
Grynasis skolinimas (+) / grynas skolinimasis (–)	B9	0,5	0,4	0,1

F – faktas, N – numatomas, P – prognozė
Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

3 lentelė. Fiskalinės institucijos 2018 m. pajamų ir išlaidų projekcijos, mln. EUR

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	2018 P	2018 N ¹	2018 N ²
Pajamos iš viso	OTR	16 193,3	16 143,1	16 167,4
Mokestinės pajamos		7 947,2	7 857,2	7 838,7
Gamybos ir importo mokesčiai, iš jų:	D2	5 393,2	5 333,2	5 324,7
– PVM	D211	3 582,7	3 522,7	3 551,6
– Akcizai	D214A+ D2122C	1 454,9	1 454,9	1 442,7
– Kiti gamybos mokesčiai (nekilnojamo turto, indėlių ir investicijų draudimo ir kt.)	D29	229,0	229,0	187,2
Einamieji pajamų, turto ir kiti mokesčiai, iš jų:	D5	2 552,6	2 522,6	2 512,2
– Darbo jėgos ir atlyginimo mokesčiai	D51A	1 816,9	1 816,9	1 816,9
– Pelno mokestis	D51B	698,4	668,4	668,8
Kapitalo mokesčiai	D91	1,3	1,3	1,8
Grynosios socialinės įmokos	D61	5 748,7	5 724,9	5 963,1
Faktinės darbdavių socialinės įmokos	D611	3 806,7	3 778,6	3 931,4
Sąlyginės darbdavių socialinės įmokos	D612	120,0	120,0	126,1
Faktinės namų ūkių socialinės įmokos	D613	1 822,0	1 826,2	1 905,6
Nemokestinės pajamos		995,4	1 045,7	1 016,7
Rinkos produkcija, produkcija savo galutiniam vartojimui ir kita ne rinkos produkcija	P10	741,8	754,2	756,7
Nuosavybės pajamos (gaunamos), iš jų:	D4	253,6	291,5	260,0
– Palūkanos	D41	5,9	5,9	8,5
– Dividendai	D421	207,3	245,2	207,9
Kiti einamieji ir kapitalo pervedimai (gaunami), iš jų:	D7+D9	1 502,0	1 515,3	1 349,0
– Gauta ES, EEE ir Norvegijos parama		1 052,9	1 036,8	814,4

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	2018 P	2018 N ¹	2018 N ²
Išlaidos iš viso		15 971,6	16 068,6	15 995,9
Einamosios išlaidos		13 995,0	14 014,7	14 187,7
Kompensacija dirbantiems	D1	4 025,1	4 146,2	4 077,4
Tarpinis vartojimas	P2	2 378,6	2 220,2	2 275,4
Mokesčiai	D29+D5	3,8	3,8	3,6
Subsidijos	D3	183,6	190,5	160,1
Nuosavybės pajamos (mokamos), iš jų:	D4	470,0	472,5	482,7
– Palūkanos	D41	470,0	472,5	482,7
Socialinės išmokos iš viso	D6M	6 146,2	6 159,1	6 856,3
Socialinės išmokos, išskyrus socialinius pervedimus natūra, iš jų:	D62	5 246,0	5 291,9	5 706,4
– Pensijų draudimas		2 939,3	2 930,6	2 955,0
– Ligos ir motinystės (tėvystės) draudimas		606,7	611,5	650,0
– Draudimas nuo nedarbo		138,2	121,8	164,1
– Socialinė parama pinigais (VB+SB)		1 043,3	1 109,5	1 410,6
– Valstybės biudžeto įmokos už apdrauotuosius, draudžiamus valstybės lėšomis		499,2	499,2	499,3
Socialiniai pervedimai natūra	D632	900,2	867,2	1 150,0
Kiti einamieji pervedimai (mokami), iš jų:	D7	787,7	822,4	332,2
PVM ir BNP nuosavi ištekliai, mokami į ES biudžetą	D76	326,1	326,1	268,5
Kapitalo išlaidos		1 976,6	2 053,9	1 808,3
Kapitalo pervedimai (mokami)	D9	241,3	246,2	186,9
Bendrojo kapitalo formavimas ir nesurto nefinansinio turto įsigijimai atėmus pardavimus / perleidimus	OP5ANP	1 735,3	1 807,7	1 621,4
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (–)	B9	221,7	74,4	171,5

P – prognozė (2018 m. VS finansinių rodiklių vertinimas), N¹ – numatomas (Stabilumo 2018 m. programos vertinimas), N² – numatomas (2019 m. VS finansinių rodiklių vertinimas)
Šaltinis – Fiskalinės institucijos skaičiavimai

Fiskalinių rizikų lygio nustatymo kriterijai

Kintamųjų atranka ir fiskalinės rizikos lygio nustatymas. Pirmame švieslentės sudarymo etape atrenkami aktualūs makroekonominiai ir fiskaliniai metinio (ketvirtinio) periodiškumo statistiniai rodikliai, kurie yra susiję su fiskaline rizika viešiesiems finansams. Statistiniai duomenys analizuojami nuo 2006 m. Priklausomai nuo tipo, rodiklis stebimas metiniu pokyčiu, proc. BVP arba procentais (**1 lentelė**).

1 lentelė. Fiskalinių rizikų švieslentės rodikliai

Rodiklis	Vienetai	Šaltinis	2018–2019 m. projekcijų šaltinis
Realaus BVP augimas	proc. pokytis	LSD	FM
Nedarbo lygis	proc.	LSD	FM
Būsto kainų indeksas	proc. pokytis, metai = ketvirčių vidurkis	LSD	–
Realusis efektyvusis valiutų kursas, 42 prekybos partneriai	proc. pokytis	Eurostatas	–
Einamosios sąskaitos balansas	proc. BVP	Eurostatas	LB
Bendroji skola užsieniui	proc. BVP	LB	TVF
Privačiojo sektoriaus kredito srantai	proc. BVP	Eurostatas	–
VS balansas	proc. BVP	LSD	IFI
Struktūrinis VS balansas	proc. BVP	IFI	IFI
VS skola	proc. BVP	LSD	IFI
Finansavimo skolintomis lėšomis poreikis	proc. BVP	IFI	IFI
Rezervinis (stabilizavimo) fondas	proc. BVP	FM	FM
VSDf rezervas	proc. BVP	VSDf	VSDf
PSDF rezervas	proc. BVP	PSDF	PSDF

Šaltinis – Fiskalinė institucija

Švieslentė sudaroma apskaičiuojant kiekvieno rodiklio vidurkį ir standartinį nuokrypį pagal gautas matematinės vertes arba pagal parinktus kriterijus (**2 lentelė**), pateikiant visą stebimų reikšmių rinkinį spalvomis, atspindinčiomis fiskalinių rizikų atsiradimą, kurios ir yra interpretuojamos. Atitinkamų metų tam tikrų rodiklių langeliai nuspalvinami raudonai, geltonai arba žaliai atsižvelgiant į nustatytą rizikos lygį. Švieslentė gali būti naudojama kartu su Lietuvos ekonomikos *temperatūros* diagrama, kuri parodo makroekonominių disbalansų formavimąsi⁴⁵.

⁴⁵ Valstybės kontrolės 2018-09-20 išvada Nr. BP-5 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“.

2 lentelė. Fiskalinių rizikų lygio nustatymo kriterijai*

Rodikliai	Aukštas rizikos lygis	Vidutinis rizikos lygis	Žemas rizikos lygis
Rodiklio ⁴⁶ reikšmė X_{it}	$X_{it} \geq EX_i \pm \sigma_i$	$EX_i \pm 0,5\sigma_i \leq X_{it} < EX_i \pm \sigma_i$	$X_{it} < EX_i \pm 0,5\sigma_i$
Einamosios sąskaitos balansas ⁴⁷ , proc. BVP	$X_{it} \leq -4$ arba $X_{it} \geq 6$	$X_{it} \leq -1,5$ arba $X_{it} \geq 3,5$	$-1,5 < X_{it} < 3,5$
VS balansas, proc. BVP ⁴⁸	$AP_t \geq 0$ $AP_t < 0$	$X_{it} < 0$ $X_{it} \leq -3$	$X_{it} \geq 0$ $X_{it} \geq 0$
Struktūrinis VS balansas, proc. BVP	$X_{it} \leq -1$	$-1 < X_{it} < 0$	$X_{it} \geq 0$
Rezervinis (stabilizavimo) fondas ⁴⁹ , proc. BVP	$X_{it} \leq 4,5$	$4,5 < X_{it} < 9$	$X_{it} \geq 9$

*čia $i = 1, 2, \dots, N$ – rodiklio numeris, $t = 1, 2, \dots, T$ – laikas, matuojamas metais, EX_i – i rodiklio vidurkis, σ_i – i rodiklio standartinis nuokrypis

Šaltinis – Fiskalinė institucija

⁴⁶ Taisyklė taikoma visiems rodikliams, išskyrus einamosios sąskaitos balansą, VS balansą, struktūrinį VS balansą ir Rezervinį (stabilizavimo) fondą.

⁴⁷ Einamosios sąskaitos balansui aukštas rizikos lygis nustatytas pritaikant makroekonominio disbalanso procedūroje rodikliams nustatytus slenksčius.

⁴⁸ VS balanso rizikos lygis nustatomas pagal tai, koks t metais buvo produkcijos atotrūkio (AP_t) ženklas.

⁴⁹ Rezervinio (stabilizavimo fondo) aukštas rizikos lygis nustatytas pritaikius Tarptautinio valiutos fondo vertinimus, kad dažniausiai pasitaiko makroekonominės kilmės rizikos, kurios VS vidutiniškai kainuoja apie 9 proc. BVP.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Europos fiskalinės valdyba, Metinė ataskaita 2018 (2018-10-10):
https://ec.europa.eu/info/publications/2018-annual-report-european-fiscal-board_en
2. Europos Komisija, Macroeconomic imbalance procedure scoreboard:
https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/macroeconomic-imbalance-procedure/scoreboard_en
3. Europos Komisija, Stability and Growth Pact:
<https://ec.europa.eu/info/node/4287/>
4. Europos Komisijos Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas: Lietuvos stabilumo 2017 metų programos vertinimas (2017-05-23):
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/15_lt_sp_assessment.pdf
5. Europos Komisijos institucinis leidinys 059. An Overview of the 2017 Stability and Convergence Programmes and an Assessment of the Euro Area Fiscal Stance for 2018 (2017-06-28):
https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/overview2017-stability-and-convergence-programmes-and-assessment-euro-area-fiscal-stance-2018_en
6. Europos Komisijos tarnybų darbo dokumentas: 2018 m. įspėjimo mechanizmo ataskaita (2018-10-22):
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/swd-2017-661_en.pdf
7. Finansų ministerija, Lietuvos stabilumo 2018 metų programa (2018-04-25):
<https://finmin.lrv.lt/lt/es-ir-tarptautinis-bendradarbiavimas/koordinavimas-su-es/stabilumo-programa>
8. Lietuvos bankas, Lietuvos ekonomikos apžvalga 2018 (2018-10-11):
https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/20661_e09a7d616abe6505af38be3eba2b1b48.pdf
9. OECD Economic Surveys: Lithuania 2018 (2018-07-05):
https://doi.org/10.1787/eco_surveys-ltu-2018-en
10. Tarptautinis valiutos fondas, Fiskalinių rizikų analizė ir jų valdymas – geriausios praktikos (2016-05-04):
<https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2016/12/31/Analyzing-and-Managing-Fiscal-Risks-Best-Practices-PP5042>

NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽŪSTAMI

